

4. Analytická část

4.1 Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovněprávních pojistných vztahů.

Poznámka:

Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V 1. pol. 2022 činil průměrný počet nemocensky pojištěných **celkem 4 720 tis. osob**, tedy o 31,3 tis. více než před rokem. Po poklesu v 1. pol. 2020 a následné stagnaci o rok později, **způsobenými pravděpodobně epidemiemi nemoci covid-19**, se počet blíží hodnotě v 1. pol. roku 2019. Tehdy ČSSZ evidovala 4 737 tis. pojištěnců. Na meziročním nárůstu se mohou podílet i občané z Ukrajiny, kteří během 1. pol. po vypuknutí válečného konfliktu přicestovali do České republiky a při zaměstnání jim vznikla účast na nemocenském pojištění, tudíž jsou součástí českého systému nemocenského pojištění.

Vůbec poprvé v desetileté historii bylo mezi pojištěnci více žen (50,2 %) než mužů (49,8 %). V 1. pol. 2022 bylo nemocensky pojištěných 2 369 tis. žen a 2 351 tis. mužů. To opět může souviset s příchodem občanů, resp. převážně právě občanek – žen se svými potomky – z Ukrajiny. Počty nemocensky pojištěných **podle pohlaví** se k sobě již od roku 2016 neustále přibližovaly. Zatímco v 1. pol. 2016 bylo o 85 tis. více mužů než žen, v 1. pol. 2021 převyšoval počet mužů již pouze o 6 tis. Nyní bylo o 18 tis. nemocensky pojištěných žen více než mužů. Meziročně vzrostl počet pojištěných mužů o 3 tis. (v relativním vyjádření o 0,1 %), počet žen se zvýšil o 28 tis. (1,2 %).

Tab. 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Zaměstnanci	podle pohlaví		OSVČ	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2012	4 459,0	2 269,1	2 189,9	4 344,5	2 196,1	2 148,4	114,5	73,1	41,5
1. pol. 2013	4 415,4	2 248,2	2 167,3	4 311,3	2 182,4	2 128,9	104,1	65,8	38,3
1. pol. 2014	4 413,5	2 247,8	2 165,7	4 314,2	2 185,7	2 128,6	99,3	62,1	37,2
1. pol. 2015	4 471,4	2 280,3	2 191,1	4 382,9	2 230,2	2 152,6	88,5	50,0	38,4
1. pol. 2016	4 539,5	2 312,2	2 227,3	4 451,0	2 262,7	2 188,3	88,6	49,5	39,0
1. pol. 2017	4 632,1	2 351,8	2 280,3	4 544,0	2 298,4	2 245,6	88,1	53,4	34,7
1. pol. 2018	4 710,8	2 381,4	2 329,4	4 620,7	2 327,6	2 293,1	90,1	53,8	36,3
1. pol. 2019	4 736,9	2 386,5	2 350,4	4 644,3	2 332,0	2 312,3	92,6	54,5	38,1
1. pol. 2020	4 687,3	2 354,3	2 333,0	4 592,3	2 299,1	2 293,2	95,0	55,3	39,8
1. pol. 2021	4 688,6	2 347,5	2 341,1	4 591,3	2 291,4	2 299,8	97,3	56,0	41,3
1. pol. 2022	4 719,9	2 350,7	2 369,1	4 619,5	2 293,3	2 326,2	100,4	57,4	43,0

Zdroj: ČSÚ

Počet **dobrovolně nemocensky pojištěných** – tedy **osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)** – pokračoval v rostoucím trendu nastoleném od roku 2018. Jejich počet v 1. pol. 2022 překonal 100 tis.,

meziročně o 3 % více. Přesto podíl pojištěných OSVČ na celkovém počtu OSVČ vykonávajících hlavní činnost dosáhl necelých 16 %. Muži se na počtu nemocensky pojištěných OSVČ podíleli z 57 %, žen bylo 43 %. Počet nemocensky pojištěných samostatně výdělečně činných žen je nejvyšší za 10 let. Může to být ovlivněno nárokem na peněžitou podporu v mateřství, ale i větší ochotou žen samostatně výdělečně činných si nemocenské platit.

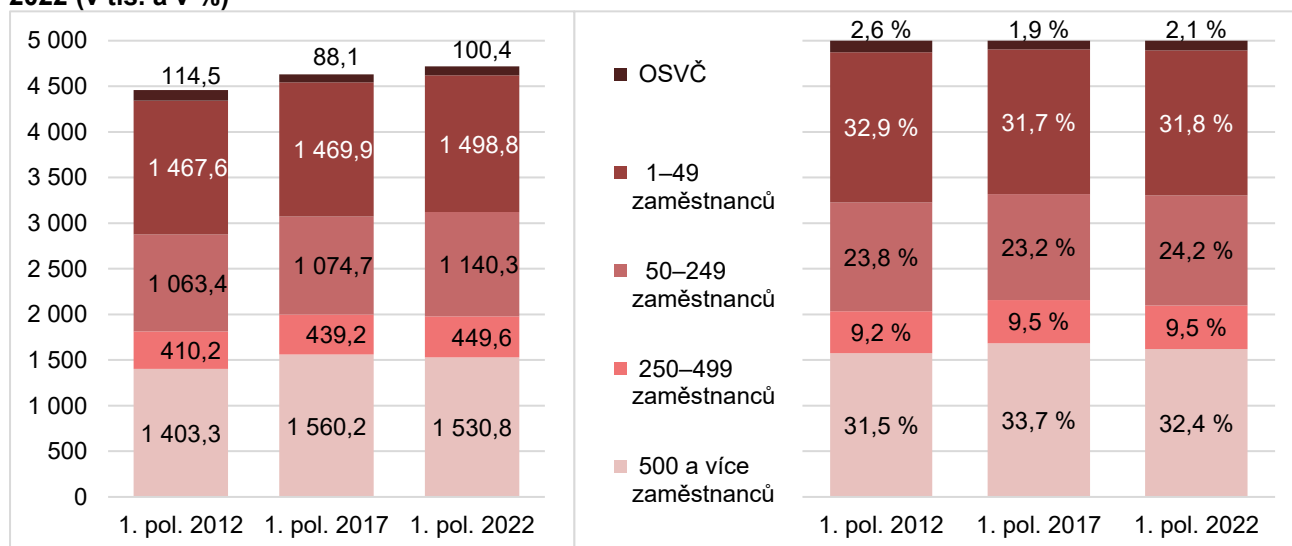
I přes výše uvedený nárůst počet pojištěnců v rámci OSVČ stále nedosahuje hodnot z minulosti, kdy např. před deseti lety jich bylo nemocensky pojištěno o 14 tis. více než v 1. pol. 2022. Tehdy představovaly 18% podíl ze všech OSVČ vykonávajících hlavní činnost.

Pomineme-li meziroční pokles v 1. pol. 2020 a stagnaci v 1. pol. 2021 (tj. v období pandemie covid-19), je patrné, že se vlivem rostoucího počtu zaměstnaných od roku 2014 kontinuálně zvyšoval i průměrný počet nemocensky pojištěných. Za uplynulých 10 let počet nemocensky pojištěných vzrostl o 261 tis. (6 %). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. V tomto období vzrostl **počet nemocensky pojištěných žen** o 179 tis. (8 %). Pojištěných mužů přibýlo 82 tis. (4 %).

Z **regionálního pohledu** je nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v hlavním městě Praze, a to 1 274 tis. (27 % všech pojištěnců v republice). Zásadní roli zde sehrává skutečnost, že data v krajském třídění jsou zpracována podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny, a není výjimkou, aby firma se sídlem v Praze působila v jiných regionech či dokonce celorepublikově. Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 520 tis. pojištěnců a Středočeský kraj s 466 tis. pojištěnců. Každý z těchto dvou krajů se na celkovém počtu nemocensky pojištěných v Česku podílí přibližně z jedné desetiny. Středočeský kraj nově předběhl Moravskoslezský kraj s 463 tis. pojištěnců. Nutno doplnit, že ačkoliv je Středočeský kraj v České republice nejlidnatější, mnoho Středočechemů dojíždí za zaměstnáním do Prahy.

Co se týče **velikosti podniku**, třetina nemocensky pojištěných osob (1 531 tis.) pracuje ve velkých firmách s 500 a více zaměstnanci. Za posledních deset let jejich počet vzrostl o 128 tis. osob. Další třetina připadá na podniky mající do 50 zaměstnanců, kde v 1. pol. 2022 pracovalo téměř 1 500 tis. nemocensky pojištěných osob. Nejnižší podíl mezi nemocensky pojištěnými osobami představují **OSVČ**, které jsou, jak již bylo zmíněno, pojištěny dobrovolně. V 1. pol. 2022 tvořily pouhých 2 % z celkového počtu pojištěnců v ČR. Před deseti lety zaujímaly 2,6 %.

Graf 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku, 1. pol. 2012, 2017, 2022 (v tis. a v %)

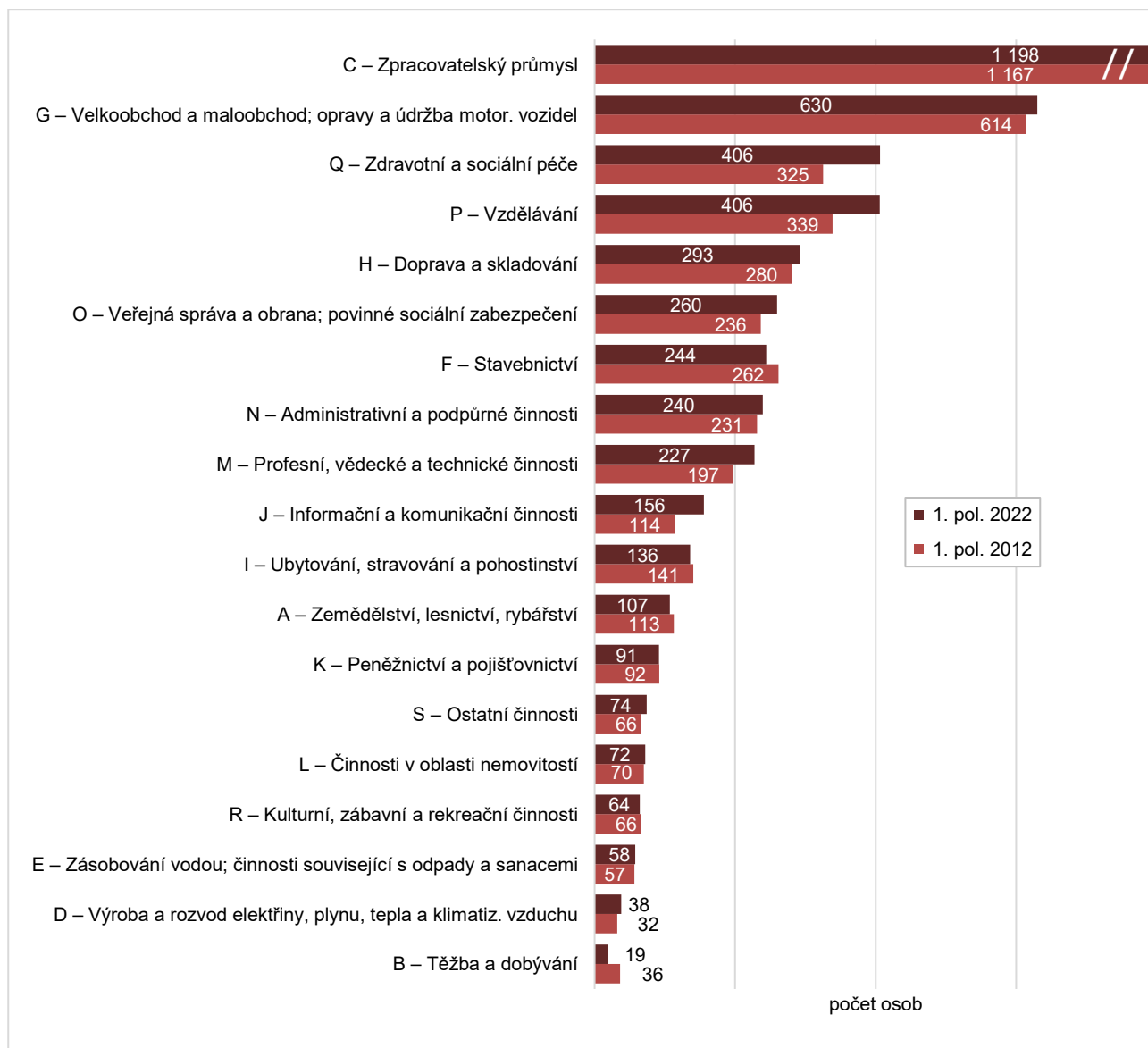
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce zastoupenými **odvětvími**, co do počtu nemocensky pojištěných, jsou sekce Zpracovatelský průmysl a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, což odráží strukturu české ekonomiky. Tato dvě odvětví dohromady zaměstnávají téměř 40 % všech nemocensky pojištěných, přičemž na podniky s převažující ekonomickou činností ve zpracovatelském průmyslu připadá 25 %. V rámci zpracovatelského

průmyslu působilo nejvíce nemocensky pojištěných osob v automobilovém průmyslu (CZ-NACE oddíl 29), kde v 1. pol. 2022 pracovalo 15 % všech nemocensky pojištěných osob ze zpracovatelského průmyslu. S menším odstupem následovaly kovozpracující (oddíl 25) a strojírenský (oddíl 28) průmysl, na které připadlo 13 %, resp. 10 % ze všech nemocensky pojištěných osob ve zpracovatelském průmyslu. Vzhledem k velkému významu Zpracovatelského průmyslu v českém hospodářství je této sekci věnována samostatná část 8 tabulkové přílohy.

V odvětvových sekcích Veřejná správa¹, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče byla v 1. pol. 2022 dohromady zaměstnána více než pětina (23 %) ze všech nemocensky pojištěných. Více než tři čtvrtiny (76 %) z celkového počtu nemocensky pojištěných osob v těchto třech odvětvových sekcích tvořily ženy.

Graf 1.2: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2012 a 2022 (v tis.)

Zdroj: ČSÚ

¹ Nezahrnuje vojáky z povolání, příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Správcem registrů těchto příslušníků je služební orgán v oborech své působnosti.

Mezi 1. pol. 2012 a 2022 došlo k nárůstu počtu nemocensky pojištěných téměř o již zmíněných 261 tis. osob (tj. o 6 %). Nejvíce pojištěnců, 81 tis. (tedy 25 %), přibýlo v odvětví Zdravotní a sociální péče, což patrně souvisí s tématem stárnutí populace. Odvětvovou sekcí s druhým nejvyšším absolutním přírůstkem bylo Vzdělávání. Zde vzrostl počet pojištěnců o 67 tis., což představovalo 20% nárůst. Třetí nejvyšší nárůst náleží odvětví Informační a komunikační činnosti. Počet pojištěnců se zde za poslední dekádu zvýšil o 42 tis., tedy o 37 %. Tato odvětvová sekce zahrnuje řadu ekonomických činností od vydavatelských, audiovizuálních a mediálních činností přes telekomunikace až po činnosti v oblasti informačních a komunikačních technologií. Tam spadá např. programování či IT poradenství a zpracování dat. Největší nárůst počtu nemocensky pojištěných osob byl v této sekci zaznamenán v oddílu Činnosti v oblasti informačních technologií (CZ-NACE 62), kde se počet pojištěnců za uplynulou dekádu zvýšil o 69 % (tj. o 37 tis.).

Naopak odvětvími, která měla v 1. pol. 2022 méně pojištěnců než v 1. pol. 2012, byla Stavebnictví a Těžba a dobývání (obě shodně -17 tis.). U Stavebnictví to představovalo relativní pokles o 7 %, zatímco u Těžby téměř o polovinu (-48 %). Další významnější poklesy se odehrály v sekcích Ubytování, stravování a pohostinství (-4,4 tis.) a Zemědělství, lesnictví a rybářství (-5,6 tis.).

Co se týče **meziročních rozdílů**, největší pokles byl v absolutním vyjádření zaznamenán v sekci Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení, která měla v 1. pol. 2022 o 12 tis. pojištěnců méně. Relativně to představuje meziroční pokles o 4 %. Bližší vysvětlení v poznámce pod čarou na str. 36. K výraznému snížení počtu pojištěnců (o 7 tis., o 3 %) došlo i v odvětvové sekci Administrativní a podpůrné činnosti. V této sekci jsou zařazeny i subjekty, které poskytují tzv. agenturní pracovníky jiným firmám často působícím ve zpracovatelském průmyslu. Dále tato sekce zahrnuje bezpečnostní a úklidové činnosti.

Naproti tomu odvětví, která co do počtu nemocensky pojištěných meziročně nejvíce rostla, bylo Vzdělávání (+13 tis.; 3 %), Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (+7 tis.; 1 %) či Informační a komunikační činnosti (+6 tis.; 4 %).

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V 1. pol. 2022 bylo evidováno 5,4 tis. nemocensky pojištěných mladistvých, tedy osob mladších 18 let. Na celkovém počtu pojištěnců se podíleli 0,11 %. Jejich počet meziročně vzrostl z 5,2 tis. o 187 osob, tj. o 4 %.

4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této kapitoly jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. eNeschopenky), které vyplňuje ošetřující lékař.

4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti (DPN) odráží ukazatel o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti v čase. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti podniku má vyšší vypovídací schopnost **ukazatel relativní** – počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** v dané kategorii, např. ve zpracovatelském průmyslu, v malých podnicích či konkrétním kraji.

Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti vzniklé ve sledovaném období (1. pololetí) na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

V 1. pol. 2022 bylo v Česku nahlášeno **celkem 2 054 tis. případů pracovní neschopnosti**. To je o více než 46 % (655 tis.) případů více než před rokem. Rostoucí trend byl nastolen již v roce 2015. V té době však bylo během 1. pol. nahlášeno o 1 180 tis. případů méně než za 1. polovinu roku 2022.

Významným faktorem, který stojí za meziročním extrémním nárůstem počtu nových případů, byla bezesporu pokračující **pandemie nemoci covid-19** a rozšíření velmi nakažlivé varianty omikron. Kromě nemoci byl ovšem nárůst částečně způsoben i metodologicky. **V lednu (od 17. 1.) a únoru 2022** při testování zaměstnanců byly **některým pracujícím** vydány neschopenky pro karanténu či izolaci **duplicitně**. V zájmu operativního jednání při jejich vyřizování vydávali neschopenky jak praktičtí lékaři, tak krajské hygienické stanice. Z dostupných zdrojových databází však není možné duplicitní případy identifikovat. Tato skutečnost má vliv na další prezentované a z nich odvozené ukazatele (počet kalendářních dnů v pracovní neschopnosti, průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, průměrný denní stav dočasné práce neschopných).

Případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** bylo v 1. pol. 2022 nahlášeno 1,9 milionu, tedy o 642 tis. více než před rokem. V relativním vyjádření došlo k nárůstu téměř o polovinu. Do počtu případů pro nemoc jsou kromě nemocí jako takových započteny i karantény². A sice karantény osoby, která splňuje nárok na dávku nemocenské, podá žádost a ta je ze strany ošetřujícího lékaře či hygienické stanice uznána.

Vedle pandemie mělo na nárůst počtu případů pracovní neschopnosti v posledních 3 letech vliv i **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do té doby.

V 1. pol. 2022 bylo stejně jako před rokem vystaveno 23 tis. neschopenek pro **pracovní úraz**. Po poklesu v 1. pol. 2020, kdy došlo ke 20,5 tis. pracovních úrazů vyžadujících pracovní neschopnost, se čísla vrátila zhruba na hodnotu z 1. pol. 2019. Meziročně vzrostl **počet mimopracovních úrazů**, kvůli nimž byla vydána neschopenka. Ze 76 tis. na 88 tis.

Tab. 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2012	607,4	289,6	317,8	532,1	239,3	292,8	21,8	15,5	6,3	53,4	34,8	18,6
1. pol. 2013	754,6	354,7	399,9	672,2	300,7	371,5	21,9	15,3	6,6	60,5	38,8	21,7
1. pol. 2014	664,1	313,5	350,6	579,3	256,8	322,4	22,2	15,6	6,6	62,6	41,1	21,6
1. pol. 2015	873,9	412,5	461,4	783,8	353,4	430,4	23,5	16,1	7,3	66,6	42,9	23,7
1. pol. 2016	876,5	414,3	462,1	777,1	349,5	427,5	24,9	17,1	7,8	74,5	47,7	26,8
1. pol. 2017	944,7	444,1	500,6	841,6	378,5	463,1	24,7	16,9	7,8	78,4	48,7	29,7
1. pol. 2018	1 040,2	484,2	556,1	937,8	419,5	518,3	24,1	16,2	7,9	78,4	48,5	29,9
1. pol. 2019	975,0	453,9	521,0	872,7	389,8	483,0	23,2	15,6	7,6	79,0	48,6	30,5
1. pol. 2020	1 070,1	510,3	559,8	976,9	451,4	525,5	20,5	14,2	6,3	72,7	44,7	28,0
1. pol. 2021	1 399,4	700,9	698,6	1 300,2	638,9	661,3	23,3	16,2	7,1	75,9	45,8	30,1
1. pol. 2022	2 053,9	946,0	1 107,9	1 942,4	876,6	1 065,8	23,3	15,6	7,7	88,2	53,8	34,4

Zdroj: ČSÚ

Loňské 1. pololetí, kdy do pracovní neschopnosti nepatrně častěji nastupovali muži, představovalo výjimku. V 1. pol. 2022 **v počtu neschopenek opět převládaly ženy**. Muži nahlásili celkem 946 tis. případů, zatímco

² Kromě karantén do počtu neschopností patří také izolace. Více informací viz kap. 4.4.1.

ženy 1 108 tis. případů (tj. o nebyvalých 162 tis. neschopností více). Procentuálně tak ženy zaujímaly 54 % všech neschopenek.

Pokud se zaměříme na dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc**, je rozdíl ještě větší. Ženy vykázaly 1 066 tis. případů, což je o 189 tis. více než muži. Srovnáme-li současný stav s obdobím před pandemií (tedy s 1. pol. 2019), počet neschopenek pro nemoc se více než zdvojnásobil. U mužů vzrostl o 125 % (+487 tis.), zatímco u žen o 121 % (+583 tis.).

Z celkového počtu nově hlášených případů PN (pracovní neschopnosti) pro **pracovní úrazy** připadala v 1. pol. 2022 na ženy třetina z nich. Tato skutečnost je dána i odlišnou odvětvovou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětvové sekce, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání nebo Zdravotní a sociální péče.

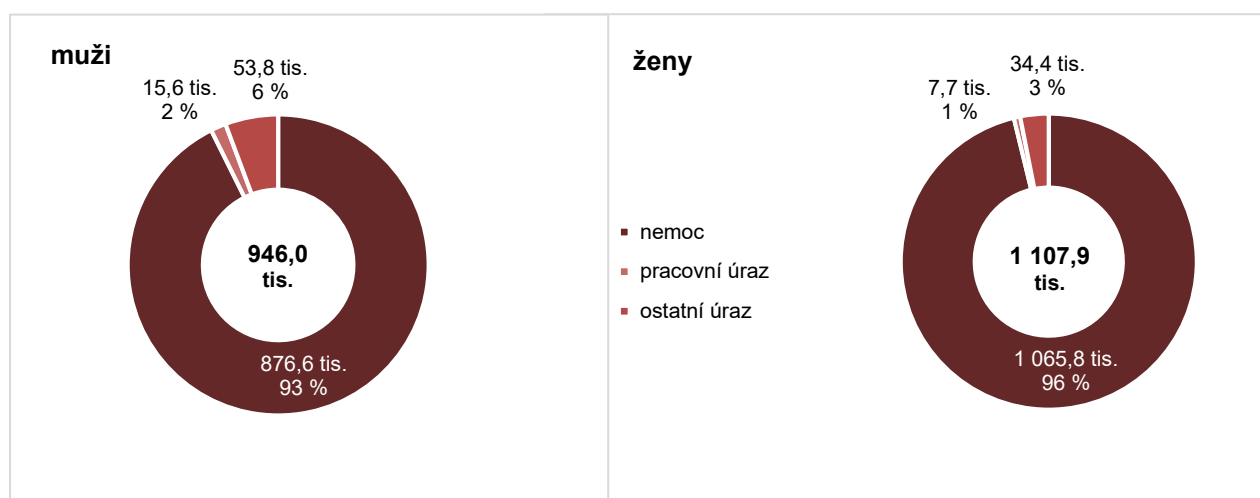
Až do 1. pol. 2020 byl u pracovních neschopností **z důvodu nemoci** podíl **podle pohlaví** dlouhodobě relativně konstantní. Neschopenky mužů činily maximálně 46 %. V 1. pol. 2021 se podíl zvýšil na 49 % a o rok později opět poklesl na 45 %. U pracovních neschopností zapříčiněných úrazem podíl žen v čase roste. Toto je zřejmě zejména u jiných než pracovních úrazů, kdy v 1. pol. 2012 ženy nahlásily 19 tis. případů, kdežto za 1. pol. 2022 to bylo více než 34 tis. úrazů. Absolutní nárůst je však patrný i u mužů, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu **nepracovních (ostatních) úrazů** v 1. pol. 2012 činil 35 tis., za 1. pol. 2022 se blížil 54 tis.

Meziroční nárůst pracovní neschopnosti **žen** byl vyšší než u mužů. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen se meziročně zvýšil z 699 tis. případů (u mužů ze 701 tis. případů) v 1. pol. 2021 na 1 108 tis. případů (u mužů na 946 tis. případů) v 1. pol. 2022. Vzrostl tak o 59 % (o 35 % u mužů). Co se týče neschopností **pro nemoc**, v případě žen jejich počet v 1. pol. 2022 meziročně vzrostl o 61 % (405 tis.), u mužů to bylo o 37 % (238 tis.).

Z hlediska příčin se 1 066 tis. (96 %) nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **žen** týkalo nemoci, 8 tis. (0,7 %) pracovních úrazů a 34 tis. (3 %) ostatních úrazů. **Muži** byli v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v 877 tis. případech (93 %), kvůli pracovnímu úrazu v 16 tis. případech (1,7 %) a z důvodu ostatních úrazů v 54 tis. případech (6 %).

Za **posledních pět let** počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti výrazně vzrostl, o 1 109 tis. případů (o 117 %) z 945 tis. případů v 1. pol. 2017 na 2 054 tis. v 1. pol. 2022. Na zvýšení se větší měrou podílely ženy (+607 tis. případů). Téměř veškerý nárůst byl způsoben rostoucím počtem vydávaných neschopenek z důvodu nemoci.

Graf 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2022

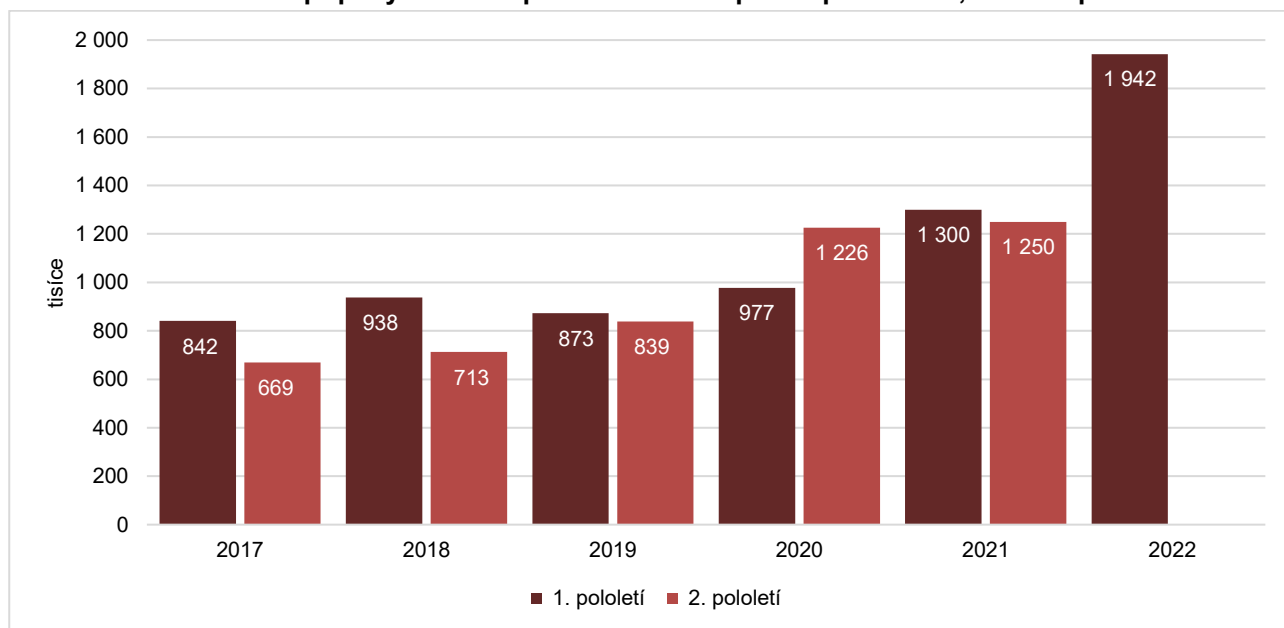
Zdroj: ČSÚ

Dopad legislativních změn na výskyt pracovní neschopnosti je zřejmý zejména na vývoji případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**. Počty případů pracovní neschopnosti pro úrazy jsou těmito změnami ovlivněny méně. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, např. u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích).

Do roku 2018 platil trend, že v **prvním půlroce** je hlášeno značně více případů pracovní neschopnosti než v pololetí druhém. Možným vysvětlením mohou být jarní chřipkové epidemie. Naopak poklesu v druhém pololetí nahrávají prázdniny, zejména letní, ale také podzimní a vánoční. Pokud se nejedná o onemocnění závažnějšího charakteru, může se pojištěnec během dovolené sám zotavit bez nutnosti návštěvy lékaře a vystavení pracovní neschopnosti. Jak již bylo zmíněno výše, jedním z faktorů, které zapříčinily meziroční nárůst počtu nových případů pracovní neschopnosti **způsobených nemocí** oproti 1. pol. 2019, je patrně **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy je náhrada mzdy od zaměstnavatele zaměstnanci vyplácena již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého. Rozdíl mezi prvním a druhým pololetím v roce 2019 již tedy nebyl tak markantní. V roce 2020 efekt růstu počtu případů v druhé polovině roku posílila **koronavirová pandemie**, kdy v druhém pololetí Česko zasáhla podzimní vlna onemocnění. Zatímco mezi prvními pololetími roku 2019 a 2020 došlo k nárůstu o 104 tis. (o 12 %) případů pracovní neschopnosti pro nemoc, mezi druhými pololetími se počet navýšil o 387 tis. (o 46 %). Přestože se v 1. pol. 2021 začalo s očkováním proti onemocnění covid-19, počet neschopenek i z důvodu karantén byl i nadále mimořádný. Za 1. pol. 2021 bylo nahlášeno celkem 1 300 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, což je o 428 tis. (o polovinu) více než v 1. pol. 2019, tedy v době před pandemií.

Během 1. pol. 2020 se počty nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro nemoc blížily milionu. Dva roky nato už se pravděpodobně vlivem vysoce infekční a na očkování nereagující variantě covidu-19 omikron blíží dvěma milionům. Za prvních 6 měsíců roku 2022 bylo nahlášeno více případů než za celý rok 2019.

Graf 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2017–1. pol. 2022

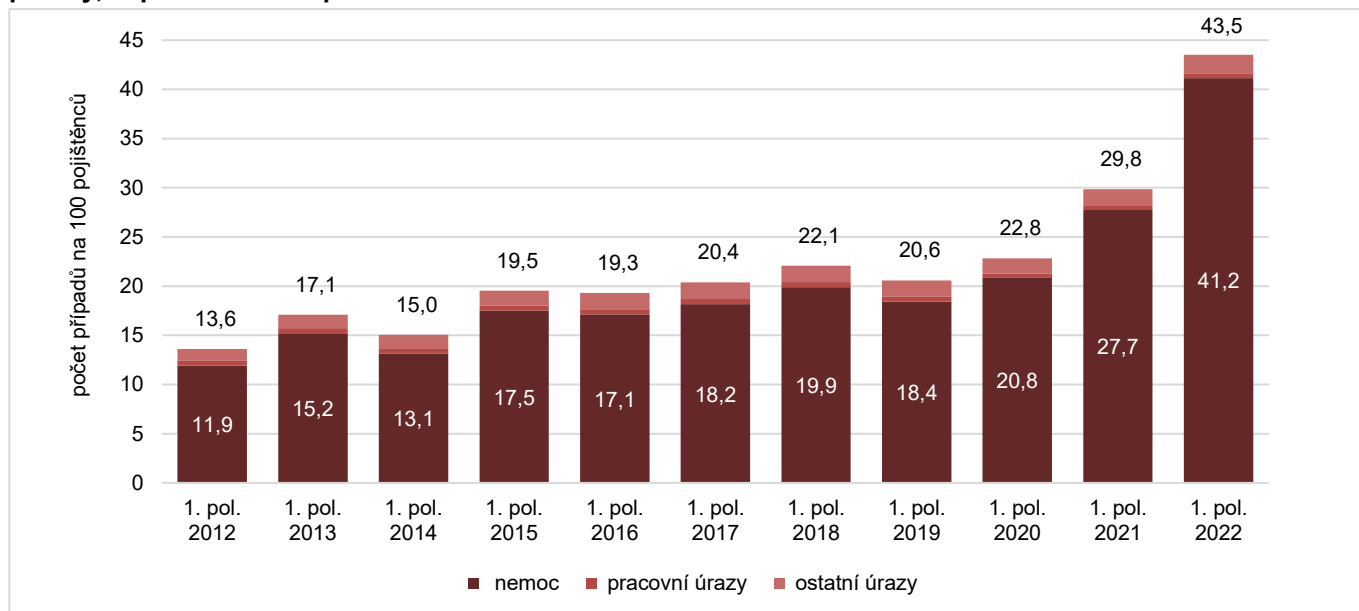
Zdroj: ČSÚ

V relativním přepočtu na 100 pojištěnců v 1. pol. 2022 meziročně přibylo téměř 14 případů pracovní neschopnosti bez ohledu na příčinu a hodnota tak činila 43,5 případů. Na 100 pojištěnců připadalo 41 nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc**, což bylo bezmála dvojnásobek oproti 1. pol. 2020.

Co se týče počtu neschopenek z důvodu **úrazů**, tak pokud pomineme 1. pol. 2020, kdy počet úrazů na 100 pojištěnců poklesl, panuje zde víceméně stagnace. Dá se předpokládat, že předloňský výkyv souvisel s vyhlášením nouzového stavu, celkovým omezením pohybu, uzavřením některých podniků a větší mírou

práce z domova. Vyžadování dodržování některých bezpečnostních opatření i nadále přetrvává a využívání home office se v určitých odvětvích uplatňuje ve větší míře než dříve. Zejména v manuálních profesích se však digitalizace a automatizace prosazují pomaleji a v 1. pol. 2021 se pracovní úrazovost vrátila na úroveň před pandemií. V 1. pol. 2022 se hodnota nijak nezměnila a činila 0,5 případu na 100 nemocensky pojištěných.

Graf 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců celkem a podle příčiny, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

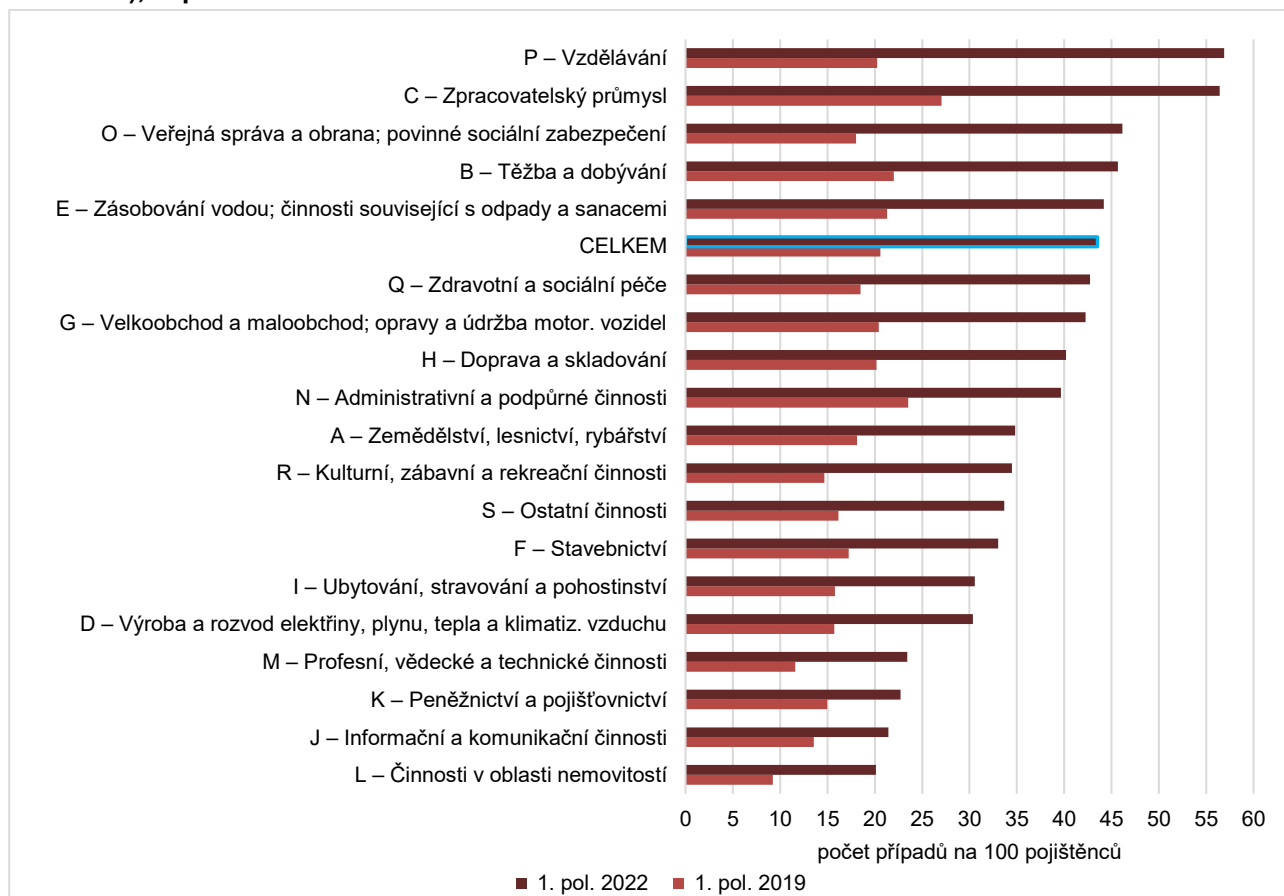
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2022 bylo nahlášeno v subjektech, které dle převažující ekonomické činnosti spadají do **odvětvové sekce** Zpracovatelský průmysl (676 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (266 tis.). To je dáno tím, že zde pracuje nejvíce zaměstnaných osob, jak bylo uvedeno výše v kap. 4.1. Naopak nejméně případů bylo v absolutních číslech hlášeno v odvětvích Těžba a dobývání (9 tis.) a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (12 tis.).

V 1. pol. 2022 **meziročně** vzrostl počet případů dočasné pracovní neschopnosti procentuálně nejvíce v odvětvové sekci Vzdělávání, a to o 146 % (o 137 tisíc). Absolutně nejvíce (o 170 tis.) se zvýšil ve Zpracovatelském průmyslu. Meziročně došlo k nárůstu počtu nahlášených případů ve všech odvětvích.

Absolutní počty nově hlášených případů jsou ovlivněny odvětvovou strukturou národního hospodářství a zaměstnaností v jednotlivých odvětvích. Z toho důvodu má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný ukazatel – počet nově hlášených případů na 100 pojištěnců v daném odvětví.

V posledních zhruba pěti letech vévodil počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** Zpracovatelský průmysl. V 1. pol. 2022 ho vystřídala sekce Vzdělávání, kde na 100 pojištěnců připadalo 57 případů dočasné pracovní neschopnosti. Oproti období před pandemií (čili 1. pol. 2019) došlo k rekordnímu nárůstu o 37 případů. Zpracovatelský průmysl byl v 1. pol. 2022 v těsném závěsu s 56 případy na 100 pojištěných. Až s odstupem 10 případů na 100 pojištěnců následovaly další odvětvové sekce. Nejnižší počet případů dočasné pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných bylo evidováno v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí s 20 případy. Celorepublikový průměr bez ohledu na odvětví činil již zmíněných 43,5 případů na 100 pojištěnců.

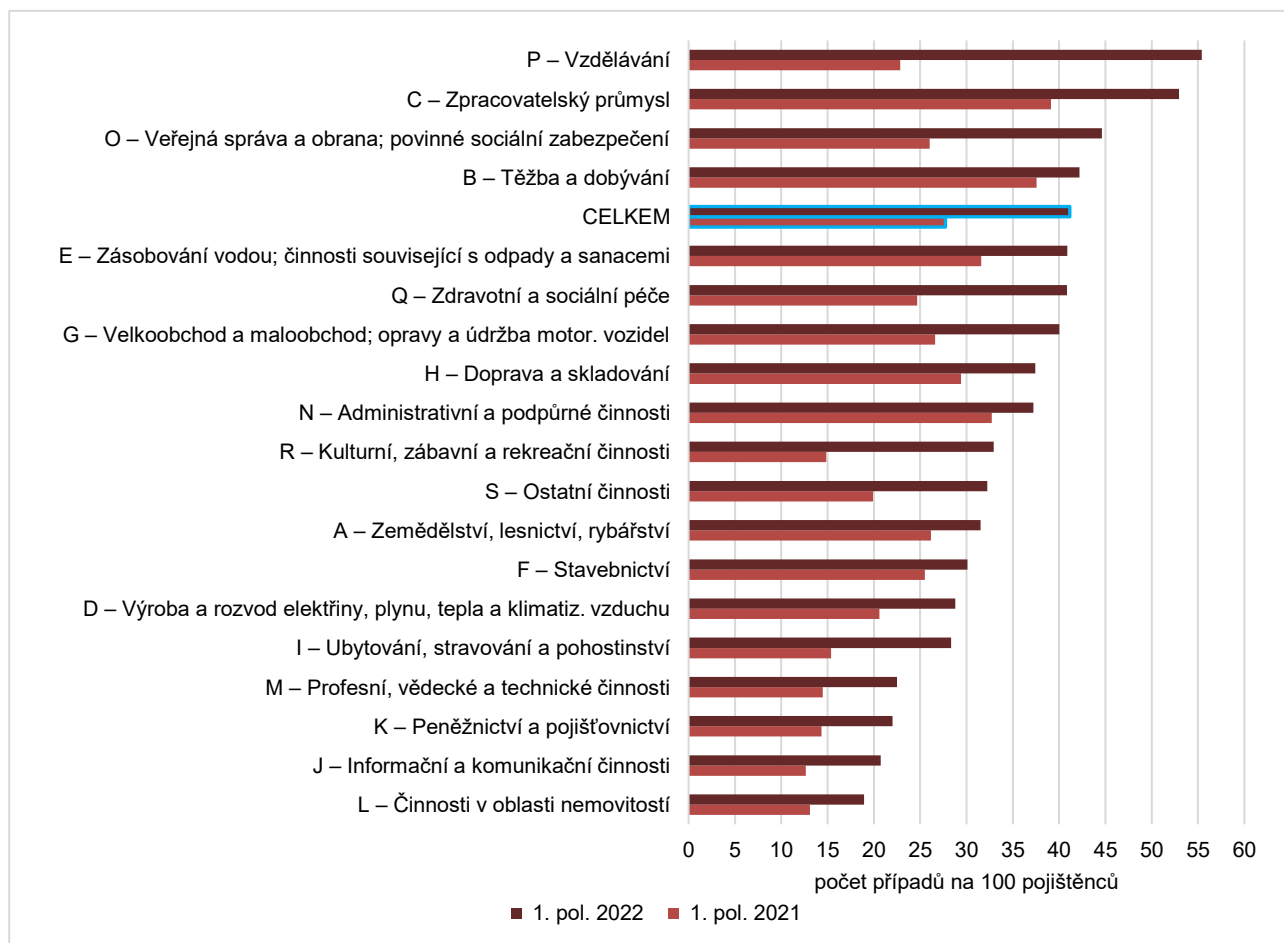
Graf 2.4: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2019 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Vývoj počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z grafu 2.4, resp. z tabulky 2.2. Za 1. pol. 2022 bylo nahlášeno o 30 případů na 100 pojištěnců více než před deseti lety. Nejdynamičtější nárůst je patrný v již zmíněné sekci Vzdělávání (+45 případů, tj. 370 %), resp. Kulturní, zábavní a rekreační činnosti (+25 případů, tj. 258 %) či Zdravotní a sociální péče (+31 případů, tj. 257 %).

Odvětvím s největším **meziročním nárůstem** počtu případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** na 100 pojištěnců v 1. pol. 2022 bylo **Vzdělávání** s 33 případy. Enormní nárůst by mohl souviset s nelehkými výzvami, kterými si pracovníci ve školství za uplynulé 3 roky prošli. Od distanční výuky, přes opětovnou adaptaci na prezenční výuku, až po integraci ukrajinských dětí. Nárůsty přes 18 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců zaznamenaly i sekce Kulturní, zábavní a rekreační činnosti a Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení.

Graf 2.5: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2021 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců **pro pracovní úraz**, což je možné chápat jako ukazatel vyjadřující „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo za 1. pol. 2022 evidováno u sekce Zemědělství, lesnictví a rybářství (1,3), následované oblastmi Těžba a dobývání a Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (obě sekce shodně 1,0). Naproti tomu nejméně pracovních úrazů bylo zaznamenáno v subjektech působících v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví a v oblasti Informační a komunikační činnosti (shodně 0,03 resp. 0,04). Jak již bylo řečeno, průměrně za všechna odvětví připadalo na 100 pojištěnců 0,5 případu pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. Více o pracovních úrazech v kap. 4.5.

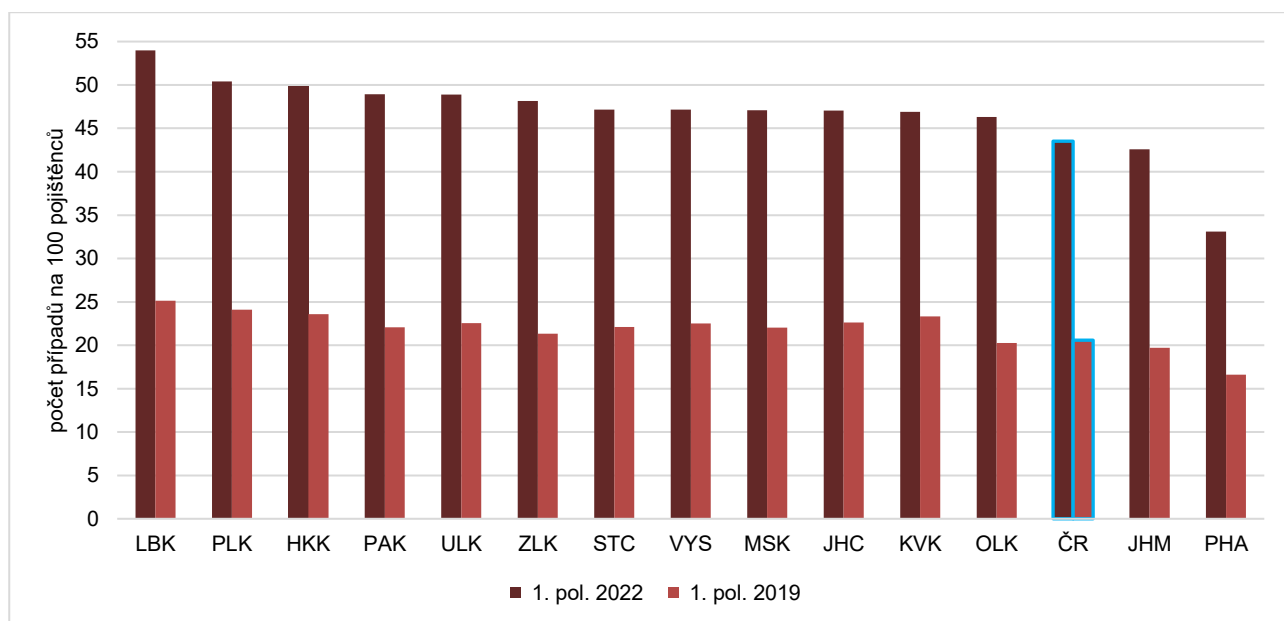
Z pohledu **územního členění** bylo v 1. pol. 2022 nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém (54), Plzeňském a Královéhradeckém kraji (oba shodně 50). Jak již bylo zmíněno výše, průměr za Českou republiku činil 43,5 případů, přičemž podprůměrné hodnoty vykazovaly následující 2 kraje: Hlavní město Praha (33) a Jihomoravský kraj (43). Rozdíl dvou extrémních krajů představoval 21 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. V 1. pol. 2019 rozdíl činil 8,5 neschopenek. Hodnoty tohoto sledovaného ukazatele oproti 1. pol. 2019 vzrostly ve všech krajích, což je patrné z grafu 2.6. Nejvíce v Libereckém kraji (+29), naopak nejnižší nárůst zaznamenala Praha (+16).

Počet případů dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění je značně ovlivněn strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodiku zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Tab. 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
Celkem	13,6	17,1	15,1	19,5	19,3	20,4	22,1	20,6	22,8	29,8	43,5
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	13,0	15,7	13,9	17,5	16,9	18,3	19,6	18,1	18,8	29,3	34,8
B – Těžba a dobývání	18,1	21,3	17,5	21,0	20,4	21,6	23,4	22,0	33,0	40,6	45,7
C – Zpracovatelský průmysl	17,6	21,2	19,0	24,9	25,3	26,5	28,8	27,0	30,2	42,4	56,4
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	8,9	11,7	9,8	13,3	12,3	14,2	16,4	15,7	14,7	21,9	30,3
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	13,3	16,5	14,9	19,0	19,0	20,8	22,7	21,3	22,4	34,7	44,2
F – Stavebnictví	13,8	16,3	13,8	17,2	16,6	17,5	18,2	17,2	19,8	28,2	33,0
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	12,4	15,0	13,4	16,9	18,1	19,2	21,0	20,4	23,1	28,6	42,3
H – Doprava a skladování	12,6	15,5	13,7	17,9	17,6	19,5	22,0	20,2	23,1	32,0	40,2
I – Ubytování, stravování a pohostinství	11,4	12,9	12,1	14,6	14,7	15,1	16,4	15,8	21,6	16,8	30,6
J – Informační a komunikační činnosti	10,8	13,1	11,1	13,4	12,7	13,5	14,4	13,5	12,9	13,2	21,4
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	12,0	14,9	12,9	16,1	14,7	15,1	16,4	15,0	14,7	14,9	22,7
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	7,4	8,3	7,2	9,1	8,6	8,5	9,6	9,2	11,2	14,0	20,1
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	9,3	11,4	9,5	12,1	11,7	12,2	12,9	11,6	12,8	15,3	23,4
N – Administrativní a podpůrné činnosti	15,1	18,9	19,4	25,6	26,1	26,2	26,2	23,5	26,8	35,3	39,7
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	13,0	16,5	13,5	18,5	17,0	17,9	19,9	18,0	19,0	27,3	46,2
P – Vzdělávání	12,1	15,7	13,2	19,4	18,1	20,3	22,6	20,3	17,6	23,9	56,9
Q – Zdravotní a sociální péče	12,0	14,9	13,2	17,3	16,8	18,0	19,7	18,5	23,7	26,3	42,7
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	9,6	12,2	10,5	14,0	13,6	14,2	15,5	14,7	16,1	15,9	34,5
S – Ostatní činnosti	11,1	13,5	11,9	15,1	15,2	15,5	16,9	16,2	18,6	21,1	33,7

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.6: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2019 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Rozdíly v pracovní neschopnosti lze zkoumat i podle **velikosti podniku**. V relativním pojetí při přepočtu na 100 pojištěnců dominovaly firmy zaměstnávající 50–99 zaměstnanců, spolu se středně velkými podniky, které mají 100–249 zaměstnanců. Tyto firmy během 1. pol. 2022 v průměru zaznamenaly 51, resp. 50 případů pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců. Daleko méně případů pracovní neschopnosti vykázaly firmy mající do 50 zaměstnanců, kde na 100 pojištěnců připadlo 35 hlášení. A zcela nejméně případů bylo zaznamenáno u OSVČ, a sice 11 na 100 nemocensky pojištěných OSVČ. Zde je nutné mít na paměti, že nemocenské dávky jsou vypláceny až od 15. dne pracovní neschopnosti (do té doby vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatel), a proto se OSVČ nevyplácí při krátkodobější nemoci nastupovat do pracovní neschopnosti.

Dalším kritériem, podle kterého je možné hodnotit pracovní neschopnost nemocensky pojištěných, je rozdělení na **podniky domácí vs. podniky pod zahraniční kontrolou**. Např. v nefinančních podnicích pod zahraniční kontrolou v 1. pol. 2022 připadlo na 100 nemocensky pojištěných 51 nahlášených případů v porovnání s 40 případy v domácích nefinančních podnicích. Pracovní neschopnost zaměstnanců v domácích podnicích však trvala v průměru o 4 dny déle (27,1 dne) než u podniků pod zahraniční kontrolou (23,1 dne). Podrobnější údaje za nefinanční podniky viz tabulková příloha – část 7.

Tab. 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Kraj ČR	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
ČR celkem	13,6	17,1	15,1	19,5	19,3	20,4	22,1	20,6	22,8	29,8	43,5
Hl. m. Praha	11,3	14,5	13,0	16,6	16,1	16,7	17,8	16,6	18,2	21,7	33,1
Středočeský kraj	14,1	17,9	16,1	20,5	20,7	21,6	23,8	22,1	23,1	33,9	47,2
Jihočeský kraj	14,9	19,7	17,1	22,4	21,9	23,3	24,8	22,6	24,5	33,1	47,1
Plzeňský kraj	15,9	19,8	18,2	24,0	22,8	24,5	26,2	24,1	25,4	37,3	50,4
Karlovarský kraj	15,3	18,4	17,7	23,2	22,1	23,2	25,4	23,3	24,3	36,7	46,9
Ústecký kraj	13,6	17,5	15,4	19,9	20,5	21,3	24,2	22,5	23,7	35,2	48,9
Liberecký kraj	15,5	20,5	17,7	22,2	23,1	24,2	27,0	25,1	29,0	39,1	54,0
Královéhradecký kraj	14,7	18,3	15,7	20,2	21,2	22,5	25,0	23,6	25,5	37,5	49,8
Pardubický kraj	14,3	17,8	15,8	20,6	20,3	21,7	24,0	22,1	23,4	34,2	48,9
Kraj Vysočina	15,1	18,7	16,5	21,9	21,0	22,3	24,3	22,5	23,8	31,0	47,2
Jihomoravský kraj	13,5	17,0	14,7	19,1	18,5	20,2	21,5	19,7	21,9	27,1	42,6
Olomoucký kraj	13,0	15,9	13,5	18,6	18,5	19,9	21,4	20,3	25,8	30,1	46,3
Zlínský kraj	14,3	17,4	14,7	20,4	19,7	21,3	22,1	21,3	24,9	29,9	48,2
Moravskoslezský kraj	14,8	17,9	15,3	20,0	20,2	21,5	23,1	22,0	26,9	32,6	47,1

Zdroj: ČSÚ

4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (1. pololetí) nemocensky pojištěni práce neschopni. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Údaj zahrnuje dny pracovní neschopnosti vč. dnů u těch případů, které vznikly před sledovaným obdobím a v počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti za toto období zařazeny nejsou. Maximální doba zápočtu je délka sledovaného období (180 resp. 181 dnů za 1. pololetí) bez ohledu na délku trvání pracovní neschopnosti daného případu. Do počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti. Nově hlášený případ musí být vzniklý ve sledovaném období, kdežto do dnů pracovní neschopnosti (maximálně v délce sledovaného období, tedy 180 resp. 181 dnů za 1. pololetí) se započítávají i dny z případů PN, které mohly vzniknout již v předchozím období, ale byly ukončeny či nadále trvají v průběhu sledovaného období.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti}}$$

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti meziročně poklesl z 50 856 tis. prostonaných dnů v 1. pol. 2021 na 50 387 tis. dnů v 1. pol. 2022 (tj. o necelé 1 %). V porovnání s 1. pol. 2019 došlo k nárůstu počtu prostonaných dnů o více než pětinu.

Většina dnů pracovní neschopnosti (88 %) je způsobena nemocí, v absolutním počtu 44 376 tis. za 1. pol. 2022. Ženy strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 27 542 tis. dnů, což je o 4 697 tis. dnů více než muži. To, že ženy stráví na neschopence delší dobu, potvrzuje i dlouhodobější vývoj průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti znázorněný v tab. 2.5 či grafu 2.9.

Tab. 2.4: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022 (v tis.)

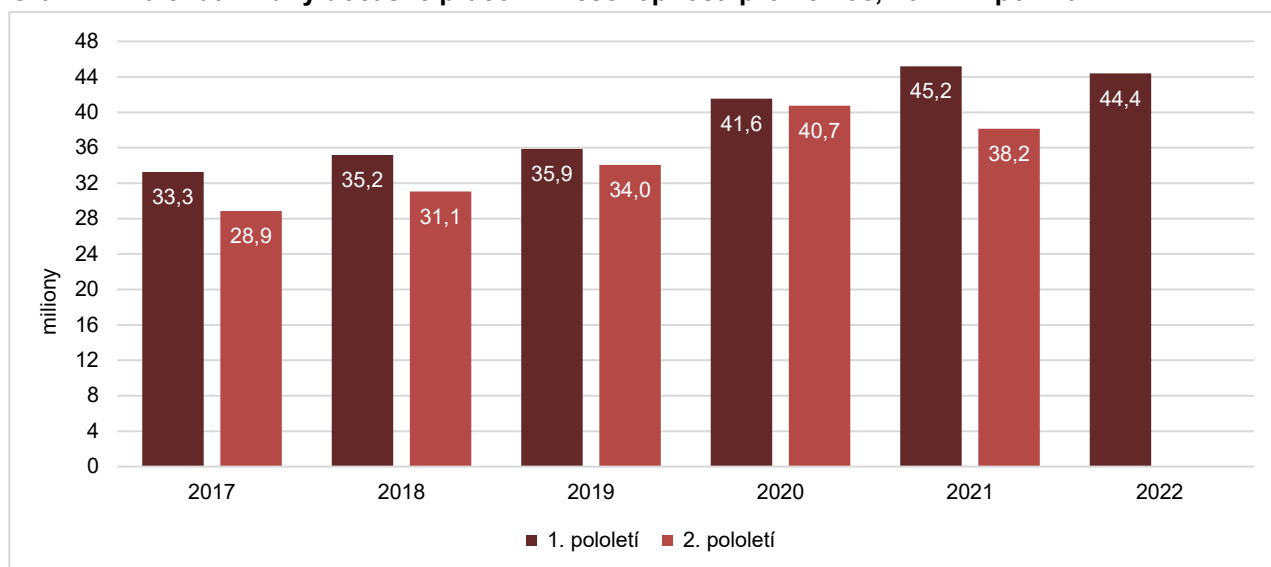
Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2012	28 973	13 410	15 562	24 670	10 595	14 075	1 256	899	358	3 046	1 917	1 129
1. pol. 2013	31 875	14 774	17 102	27 253	11 805	15 448	1 237	866	371	3 385	2 102	1 283
1. pol. 2014	30 512	13 910	16 603	26 003	10 966	15 037	1 192	840	352	3 318	2 104	1 214
1. pol. 2015	35 052	15 885	19 167	30 184	12 792	17 392	1 304	895	409	3 563	2 198	1 365
1. pol. 2016	36 787	16 662	20 125	31 662	13 413	18 249	1 320	900	421	3 805	2 349	1 455
1. pol. 2017	38 709	17 570	21 138	33 259	14 211	19 048	1 343	914	428	4 107	2 445	1 662
1. pol. 2018	40 624	18 437	22 187	35 167	15 078	20 089	1 312	882	430	4 144	2 477	1 667
1. pol. 2019	41 578	18 828	22 750	35 860	15 325	20 536	1 325	888	437	4 392	2 615	1 777
1. pol. 2020	47 402	21 697	25 705	41 551	18 098	23 453	1 285	876	409	4 565	2 723	1 843
1. pol. 2021	50 856	23 906	26 950	45 205	20 513	24 692	1 337	919	418	4 314	2 474	1 841
1. pol. 2022	50 387	22 845	27 542	44 376	19 246	25 130	1 301	876	424	4 711	2 723	1 988

Zdroj: ČSÚ

Počet prostonaných dnů v jednotlivých pololetích dokresluje tvrzení o značně vyšším počtu nahlášených případů pro nemoc během první poloviny roku. Největší rozdíl mezi 1. a 2. pololetím byl do roku 2021 zaznamenán v roce 2017 a činil 4,4 mil. dnů. Postupně se však snižoval. Ve 2. pololetí roku 2019 se počet dnů v pracovní neschopnosti zvýšil z důvodu zrušení karenční doby. V roce 2020 se počet dnů v pracovní neschopnosti pro nemoc v 1. a 2. pololetí lišil pouze o 800 tis. Graf 2.7 dále značí skokový nárůst počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi rokem 2019 a 2020, který pokračoval i v 1. pol. 2021. Při srovnání 1. pol. 2021 s 1. pololetími v letech 2018 a 2019 přibylo 10 mil. dnů strávených v dočasné pracovní neschopnosti.

V roce 2021 byl rozdíl v počtu dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi první a druhou polovinou roku více než 7 mil. dnů. V prvním pololetí bylo vykázáno 45 mil. dnů pracovní neschopnosti, v druhém pololetí 38 mil. Dá se usuzovat, že za enormním nárůstem v 1. pol. 2021 stojí případy související s onemocněním covid-19, konkrétně i opatření proti šíření nákazy, změny v nárocích na testy, doba trvání karantény, odlišné podmínky pro očkované a neočkované apod. Počet kalendářních dnů pro nemoc v 1. pol. 2022 oproti situaci před rokem víceméně stagnoval.

Graf 2.7: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2017–1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

Při pohledu na relativní ukazatel, který říká, jak dlouho v průměru **trval 1 případ pracovní neschopnosti pro nemoc**, zjistíme, že v prvním pololetí už druhý rok po sobě jeho hodnota klesá. A sice z 34,8 dne v 1. pol. 2021 na 22,8 dne v 1. pol. 2022. Dá se říci, že přibylo krátkodobých pracovních neschopností z důvodu nemoci, tedy vč. neschopenek z důvodu karantén.

Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti, ať už pro nemoc či úraz, meziročně klesla téměř o 12 dnů. Ze 36,3 dne v 1. pol. 2021 na 24,5 dne v 1. pol. 2022. Nachází se tak na nejnižší úrovni za více než dvacet let. **Nemoc** v 1. pol. 2022 způsobila pracovní neschopnost o průměrné délce 23 dnů, neschopnost pro **pracovní i mimopracovní úraz** trvala v průměru zhruba o 32 dnů déle. V 1. pol. 2021 byl rozdíl v délce pracovní neschopnosti pro nemoc oproti úrazu 22 dní. Lze vidět, že úrazy se, co se týče délky pracovní indispozice, příliš nezměnily, došlo pouze k poklesu v délce neschopností z důvodu nemoci.

Tab. 2.5: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

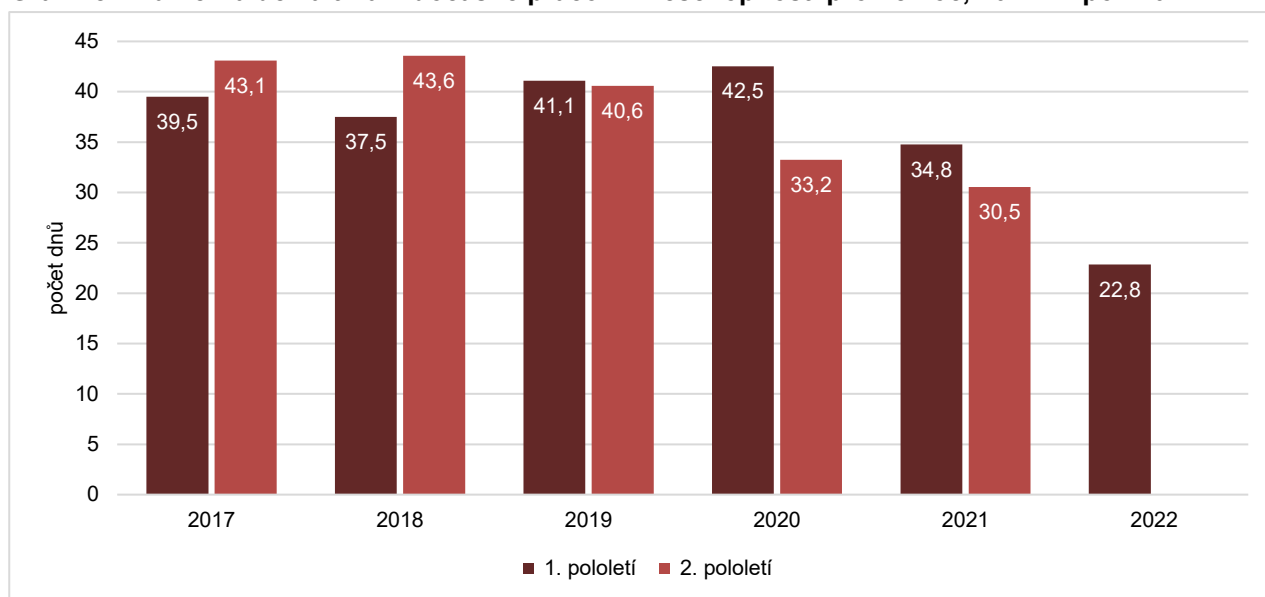
Období	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
Celkem	47,7	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3	36,3	24,5
muži	46,3	41,6	44,4	38,5	40,2	39,6	38,1	41,5	42,5	34,1	24,1
ženy	49,0	42,8	47,4	41,5	43,5	42,2	39,9	43,7	45,9	38,6	24,9

Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti **u žen** meziročně klesl z 38,6 dne v 1. pol. 2021 na 24,9 dne. **V případě mužů** se snížil ze 34,1 dne na 24,1 dne. Ženy tak byly v pracovní neschopnosti v průměru o 0,7 dne déle než muži, což je zdaleka nejmenší rozdíl za posledních 10 let. Ženám se meziročně snížila průměrná délka pobytu v pracovní neschopnosti o necelých 14 dní, mužům o 10.

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo v 1. pol. 2022 zaznamenáno ve zpracovatelském průmyslu (16 458 tis.), kde je nejvíce pojištěnců, a tím pádem také nejvyšší počet případů pracovní neschopnosti. Naopak nejnižší počet dnů pracovní neschopnosti byl hlášen v sekci Těžba a dobývání (249 tis.). Nejméně dnů pracovní neschopnosti z důvodu pracovních úrazů vykazovaly odvětvové sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (1,1 tis.) a Informační a komunikační činnosti (3,8 tis.).

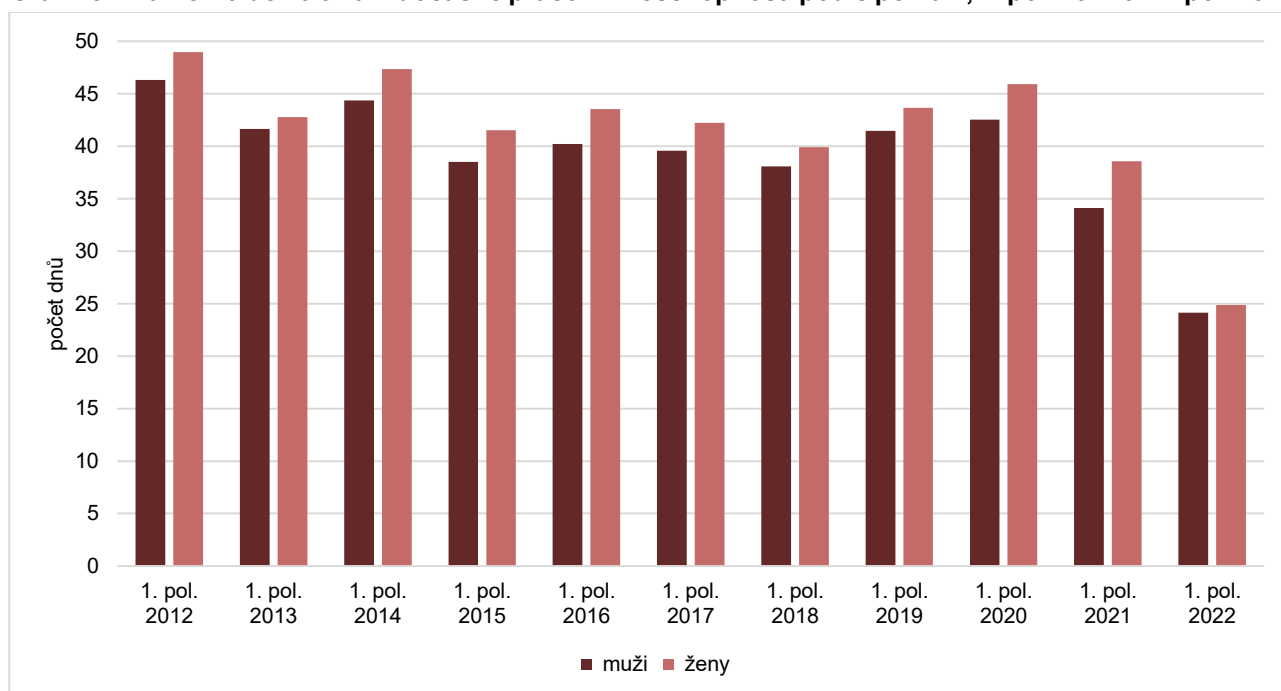
Graf 2.8: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2017–1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

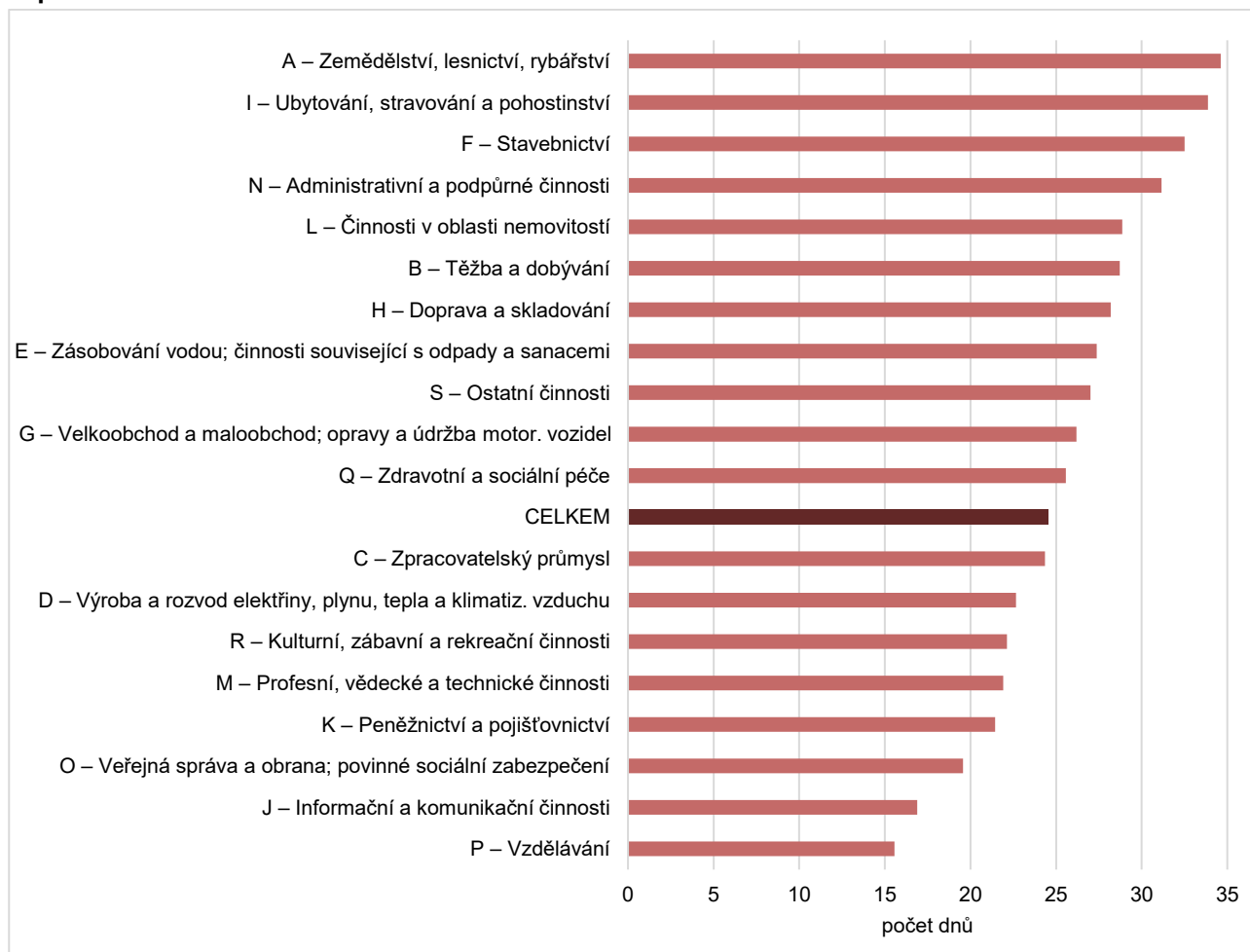
Jak již bylo zmíněno výše, dočasná pracovní neschopnost v 1. pol. 2022 trvala v průměru 25 dnů. **Odvětvím** s nejvyšší průměrnou délkou trvání případu bylo Zemědělství, lesnictví, rybářství (35 dnů) spolu se sekci Ubytování, stravování a pohostinství (34 dnů). Dalšími odvětvími s průměrnou délkou dočasné pracovní neschopnosti nad 30 dnů bylo Stavebnictví (33) a Administrativní a podpůrné činnosti (31).

Graf 2.9: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.10: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

Nejkratší doba (16, resp. 17 dnů) připadala na pracovní neschopnost v odvětví Vzdělávání a Informační a komunikační činnosti. Dalším odvětvím s poměrně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti byla sekce Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení (20 dnů). Podrobněji viz graf 2.10 a tab. 2.6.

Ve všech odvětvích došlo meziročně ke zkrácení průměrné délky pracovní neschopnosti. K největšímu meziročnímu poklesu – o 26 dnů, tedy o 43 % – došlo v odvětví **Ubytování, stravování a pohostinství**. Délka trvání pracovní neschopnosti zde činila již zmíněných 34 dnů, tedy o 9 dní více než byl průměr za všechna odvětví.

V **regionálním** srovnání byla v 1. pol. 2022 nejdelší průměrná doba trvání dočasné pracovní neschopnosti zaznamenána v Moravskoslezském (28,2 dne) a Zlínském kraji (27,0 dne). Kraji s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti byly Královéhradecký (22,6), Liberecký (22,8) a Středočeský kraj (23,0). Dlouhodobě se mezi kraji s nejkratší dobou trvání pracovní neschopnosti pohybovala Praha, v 1. pol. 2022 ji však s hodnotou 23,3 dne patřilo 5. místo. Ve všech krajích ČR hodnoty tohoto ukazatele za poslední 3 roky poklesly. Nejvíce ve Zlínském (-22 dnů, tj. 45 %) a nejméně v Karlovarském kraji (-16 dnů, 38 %).

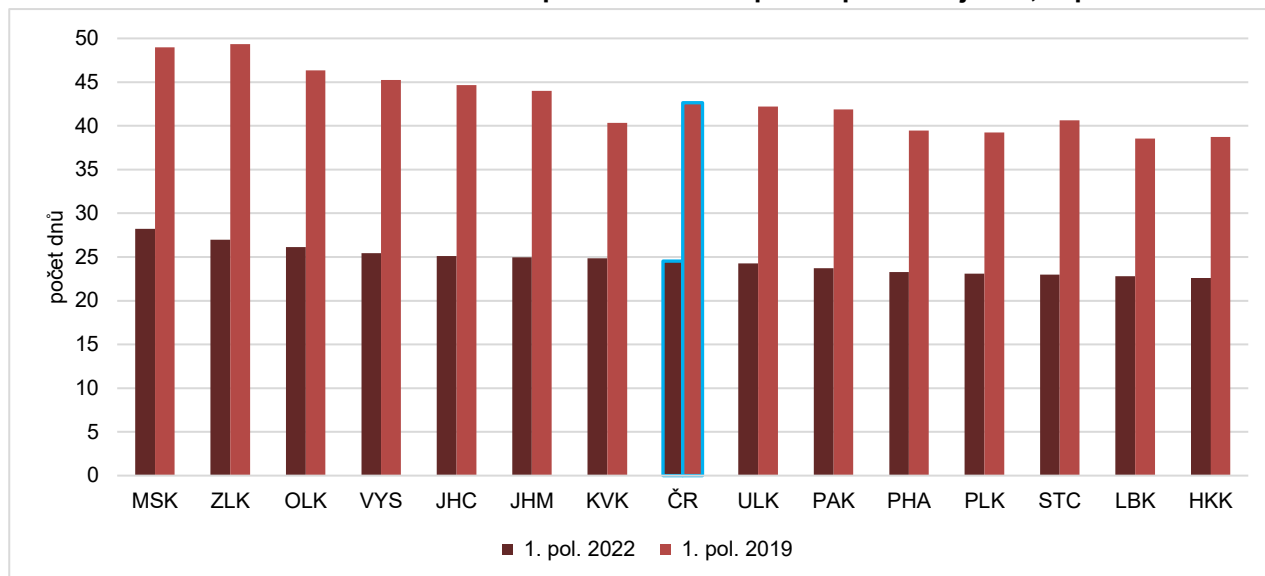
Tab. 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
Celkem	47,7	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3	36,3	24,5
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	63,8	57,8	62,0	54,9	58,5	56,6	53,4	58,3	58,1	43,5	34,6
B – Těžba a dobývání	43,3	41,8	49,7	43,6	51,1	55,6	45,4	50,3	42,0	39,3	28,7
C – Zpracovatelský průmysl	45,1	41,4	44,3	38,8	40,8	40,0	38,3	42,0	43,6	34,0	24,4
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	44,1	36,5	40,7	37,5	40,8	39,0	33,6	37,8	39,4	32,1	22,7
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	49,1	42,8	48,7	43,0	44,1	43,4	41,4	46,0	47,8	36,7	27,4
F – Stavebnictví	63,6	59,7	64,6	53,9	56,6	55,1	51,8	55,0	54,1	41,4	32,5
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	51,9	46,6	50,9	44,4	44,5	43,4	41,9	45,0	46,4	39,8	26,2
H – Doprava a skladování	52,5	48,4	52,5	43,9	46,0	44,1	41,8	45,9	47,4	38,1	28,2
I – Ubytování, stravování a pohostinství	59,6	57,3	59,2	52,9	53,5	53,3	51,3	54,6	59,1	59,6	33,9
J – Informační a komunikační činnosti	29,3	25,7	27,8	25,8	25,7	25,5	25,5	26,4	27,3	27,0	16,9
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	35,9	30,1	34,3	31,6	32,8	32,8	30,4	33,1	34,8	35,2	21,4
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	57,0	52,1	56,2	48,8	50,7	51,8	47,4	52,0	50,8	42,4	28,9
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	43,8	37,7	41,0	36,0	37,1	37,4	36,6	40,1	40,8	34,8	21,9
N – Administrativní a podpůrné činnosti	47,5	42,5	42,3	37,5	38,5	38,1	39,0	43,7	47,0	38,5	31,2
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	40,0	32,3	37,9	32,7	36,0	34,5	32,2	35,6	36,7	30,4	19,6
P – Vzdělávání	35,8	30,9	35,0	28,7	31,3	29,8	27,7	30,4	33,3	28,3	15,6
Q – Zdravotní a sociální péče	51,9	45,1	50,9	44,5	46,9	45,4	42,4	45,9	43,8	40,3	25,6
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	46,3	40,3	44,9	38,4	40,9	40,2	38,5	40,4	44,2	40,0	22,1
S – Ostatní činnosti	51,3	46,1	50,5	44,6	48,0	45,6	42,7	46,1	47,9	42,2	27,0

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **detailnějšího územního členění** (viz kartogram 2.1) je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délku na jeden případ v 1. pol. 2022 vykazoval okres Břeclav (31,3 dne) v Jihomoravském kraji, středočeský Rakovník (30,7 dne) a Hodonín v Jihomoravském kraji (30,6 dne). Následovaly okresy Uherské Hradiště (Zlínský kraj), Prachatice (Jihočeský kraj) a Vsetín (Zlínský kraj), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti nad 30 dnů. Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav (19,5 dne) ve Středních Čechách a královéhradecký okres Rychnov nad Kněžnou (20,4 dne). Kompletní přehled je k dispozici v tabulce 3.6 v tabulkové části publikace.

Graf 2.11: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2019 a 2022

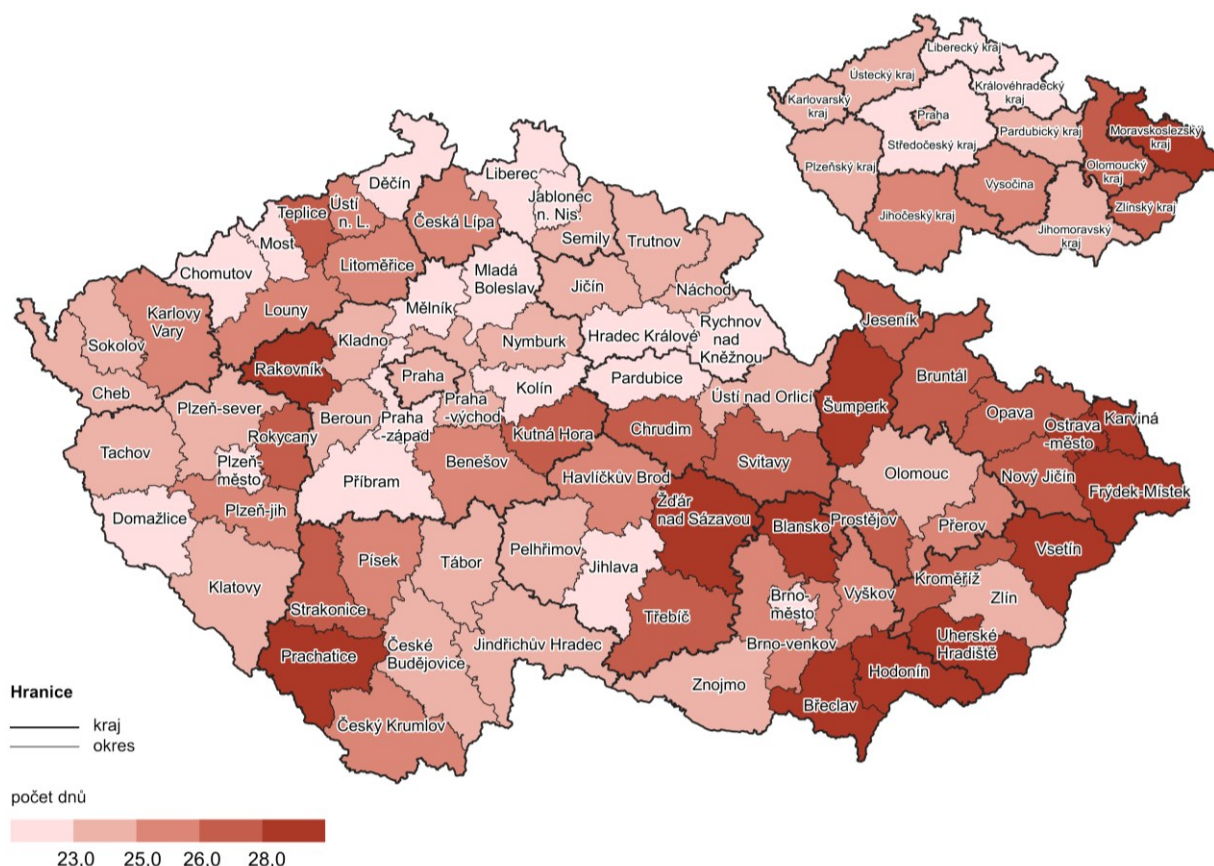
Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Kraj ČR	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
ČR celkem	47,7	42,2	45,9	40,1	42,0	41,0	39,1	42,6	44,3	36,3	24,5
Hl. m. Praha	42,4	37,4	40,3	36,5	37,3	37,2	36,7	39,5	40,5	35,8	23,3
Středočeský kraj	46,5	40,3	43,3	38,3	39,3	38,9	36,8	40,6	42,7	33,5	23,0
Jihočeský kraj	51,4	43,7	48,3	41,1	44,1	42,8	40,5	44,7	46,1	36,6	25,1
Plzeňský kraj	44,0	40,0	41,9	36,6	39,1	37,6	35,7	39,2	42,2	33,8	23,1
Karlovarský kraj	41,9	40,2	41,2	36,8	38,7	37,5	36,1	40,3	44,4	35,6	24,8
Ústecký kraj	50,4	44,8	48,2	41,6	42,0	41,7	39,1	42,2	44,4	34,8	24,3
Liberecký kraj	47,3	40,2	43,2	37,8	38,5	37,8	35,3	38,6	41,2	32,6	22,8
Královéhradecký kraj	45,2	39,5	43,7	38,4	39,0	38,2	36,1	38,7	41,8	32,5	22,6
Pardubický kraj	46,6	41,4	45,5	39,7	42,0	41,0	38,3	41,9	44,6	33,8	23,7
Kraj Vysočina	45,6	41,6	46,6	40,4	43,7	42,9	40,8	45,2	47,8	37,5	25,4
Jihomoravský kraj	49,6	43,5	47,2	41,4	44,3	42,0	39,9	44,0	45,9	38,7	25,0
Olomoucký kraj	54,5	48,0	54,8	44,0	47,0	45,0	42,7	46,3	44,2	38,6	26,2
Zlínský kraj	56,1	51,4	56,4	47,0	50,5	48,2	46,1	49,3	51,8	42,4	27,0
Moravskoslezský kraj	52,2	47,6	53,4	46,0	48,6	47,4	44,4	49,0	48,8	40,9	28,2

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.1: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 1. pol. 2022

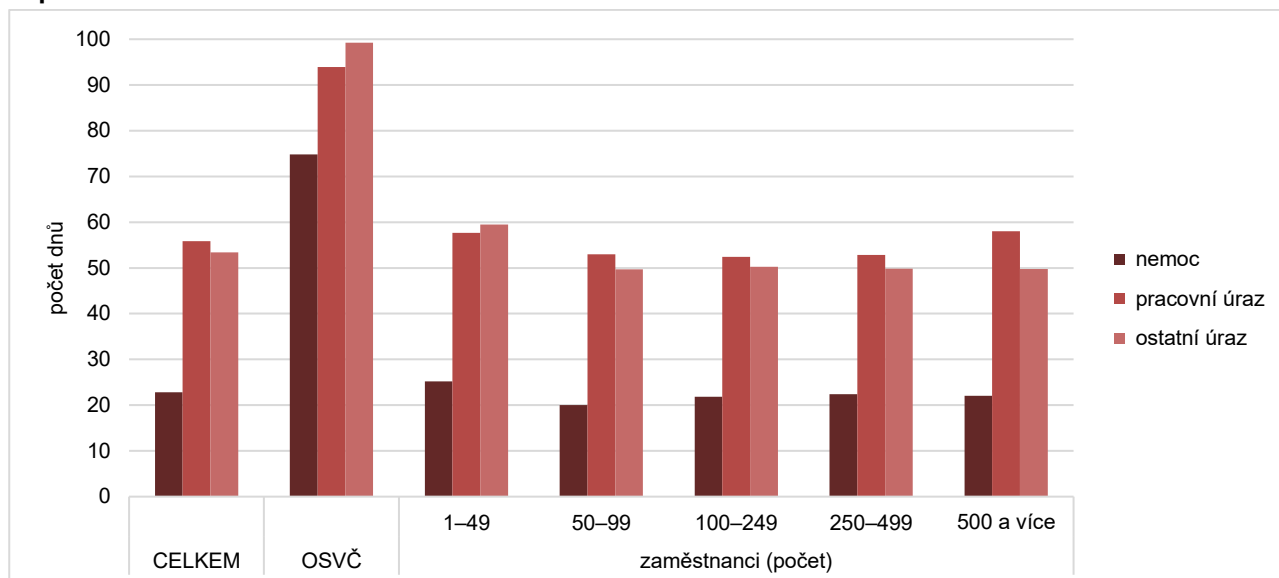
Zdroj: ČSÚ

Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) nastupují do pracovní neschopnosti méně často než zaměstnanci (11 případů na 100 nemocensky pojištěných OSVČ vs. 44 případů u zaměstnanců za 1. pol. 2022). Pokud jsou však ze zdravotních důvodů z výkonu práce indisponováni, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniku (podle počtu zaměstnanců; viz graf 2.12).

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ v 1. pol. 2022 trvala průměrně 78 dní. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dnů pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu pak krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechávají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost. Další možností, kterou OSVČ mohou využít, je sjednání pojištění pracovní neschopnosti u soukromých pojišťoven v rámci životního pojištění. Tomu se však tato publikace nevěnuje.

U zaměstnanců byla průměrná délka pracovní neschopnosti (bez ohledu na příčinu) ve srovnání s OSVČ zhruba třetinová (24,3 dne). Nejdelší zaznamenaly malé podniky mající do 49 zaměstnanců (27 dnů). V ostatních velikostních kategoriích se tato hodnota pohybovala okolo 24 dnů.

Graf 2.12: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku a příčiny, 1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasně práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti**. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti setrvávají). Statistiku pak doplňuje ještě další ukazatel – **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**, který říká, kolik osob průměrně denně chybělo na pracovišti v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}} \times 100$

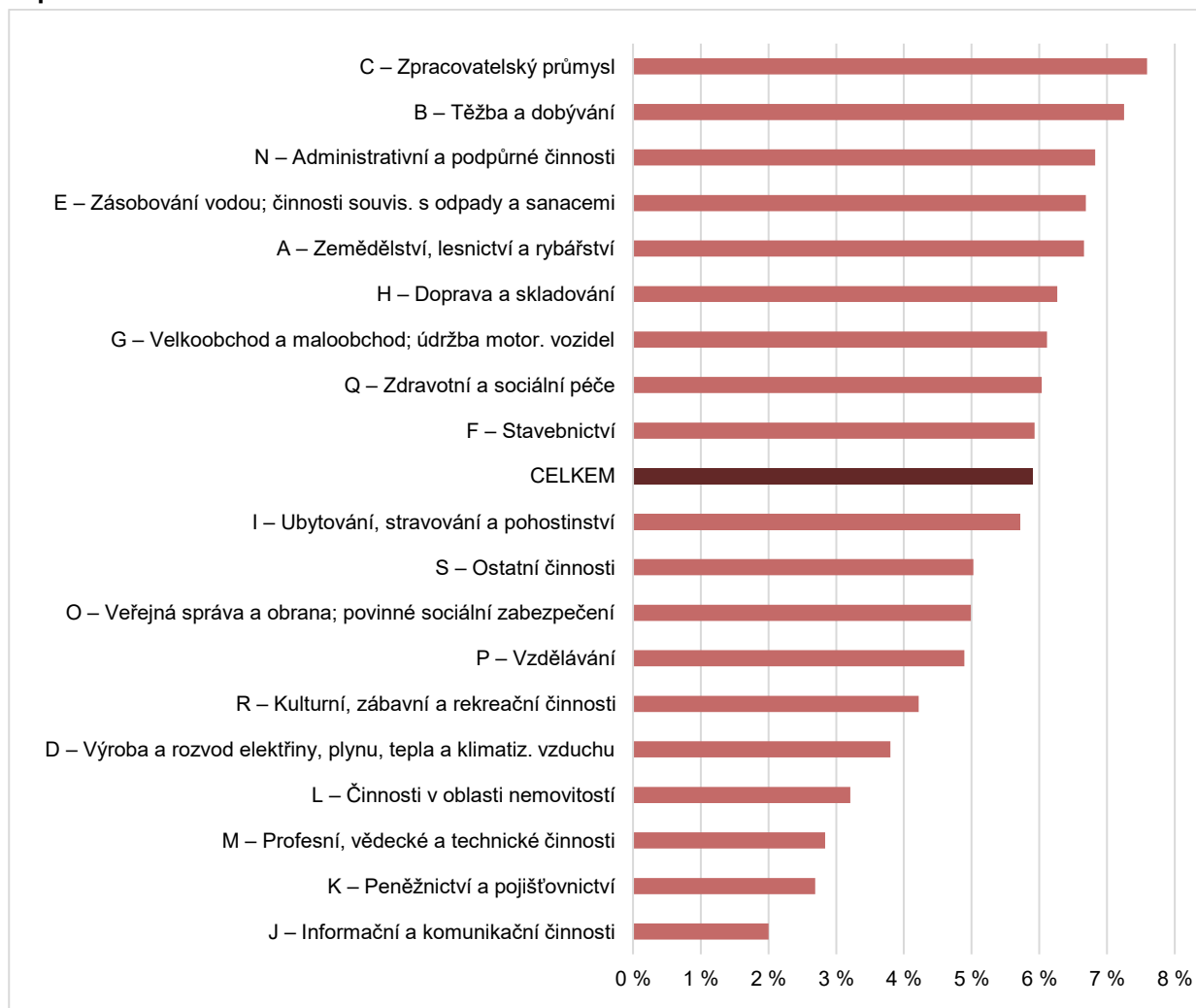
Průměrný denní stav dočasně práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (1. pololetí) denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrný denní stav dočasně práce neschopných} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$

Hodnota ukazatele **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** měla od 1. pol. 2015 až do loňského roku rostoucí tendenci. Meziročně oproti 1. pol. 2021 mírně poklesla o 0,1 p. b. na 5,9 % v 1. pol. 2022. Ve srovnání s 1. pol. 2012 průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti vzrostlo o 2,3 p. b. Podíl na růstu může mít mj. i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců (dáno vyšším věkem odchodu do důchodu, než bylo v minulosti). Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě vyšší u žen, u kterých v 1. pol. 2022 činilo 6,4 %, zatímco pro muže 5,4 %.

Graf 2.13: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

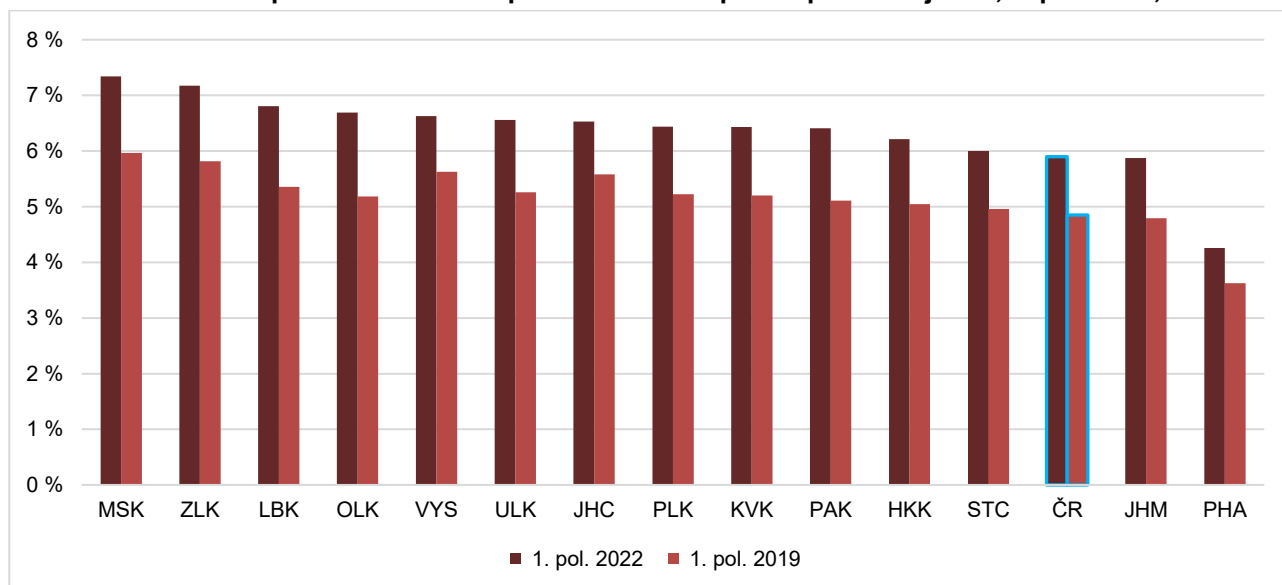
Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti **z hlediska odvětvové činnosti** bylo zaznamenáno v odvětví Zpracovatelský průmysl (7,6 %). Jinými slovy, téměř 8 % pojištěnců pracujících v této sekci bylo denně v pracovní neschopnosti. Odvětvím s více než 7% podílem osob denně dočasně práce neschopných byla i Těžba a dobývání (7,3 %). Naopak nejméně pracovníků na neschopence ze 100 pojištěnců bylo denně evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (2,0) a Peněžnictví a pojišťovnictví (2,7). Podrobněji viz graf 2.13 a tabulka 2.8.

Tab. 2.8: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Sekce CZ-NACE	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
Celkem	3,6	4,0	3,8	4,3	4,5	4,6	4,8	4,8	5,6	6,0	5,9
A – Zemědělství, lesnictví a rybníkářství	4,5	5,0	4,8	5,3	5,4	5,7	5,8	5,8	6,0	7,0	6,7
B – Těžba a dobývání	4,3	4,9	4,8	5,0	5,7	6,6	5,9	6,1	7,6	8,8	7,3
C – Zpracovatelský průmysl	4,4	4,8	4,6	5,3	5,7	5,9	6,1	6,3	7,2	7,9	7,6
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,2	2,4	2,2	2,8	2,8	3,1	3,0	3,3	3,2	3,9	3,8
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	3,6	3,9	4,0	4,5	4,6	5,0	5,2	5,4	5,9	7,0	6,7
F – Stavebnictví	4,8	5,4	4,9	5,1	5,2	5,3	5,2	5,2	5,9	6,4	5,9
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	3,5	3,9	3,8	4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,9	6,3	6,1
H – Doprava a skladování	3,6	4,1	4,0	4,3	4,5	4,7	5,1	5,1	6,0	6,7	6,3
I – Ubytování, stravování a pohostinství	3,7	4,1	4,0	4,3	4,3	4,4	4,6	4,8	7,0	5,5	5,7
J – Informační a komunikační činnosti	1,7	1,9	1,7	1,9	1,8	1,9	2,0	2,0	1,9	2,0	2,0
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	2,4	2,5	2,4	2,8	2,7	2,7	2,8	2,7	2,8	2,9	2,7
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	2,3	2,4	2,2	2,4	2,4	2,4	2,5	2,7	3,1	3,3	3,2
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	2,2	2,4	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,9	2,9	2,8
N – Administrativní a podpůrné činnosti	3,9	4,5	4,5	5,3	5,5	5,5	5,6	5,7	6,9	7,5	6,8
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,9	2,9	2,8	3,3	3,4	3,4	3,6	3,5	3,8	4,6	5,0
P – Vzdělávání	2,4	2,7	2,6	3,1	3,1	3,3	3,5	3,4	3,2	3,7	4,9
Q – Zdravotní a sociální péče	3,4	3,7	3,7	4,3	4,3	4,5	4,6	4,7	5,7	5,9	6,0
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,4	2,7	2,6	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	3,9	3,5	4,2
S – Ostatní činnosti	3,1	3,4	3,3	3,7	4,0	3,9	4,0	4,1	4,9	4,9	5,0

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.14: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2019, 2022

Zdroj: ČSÚ

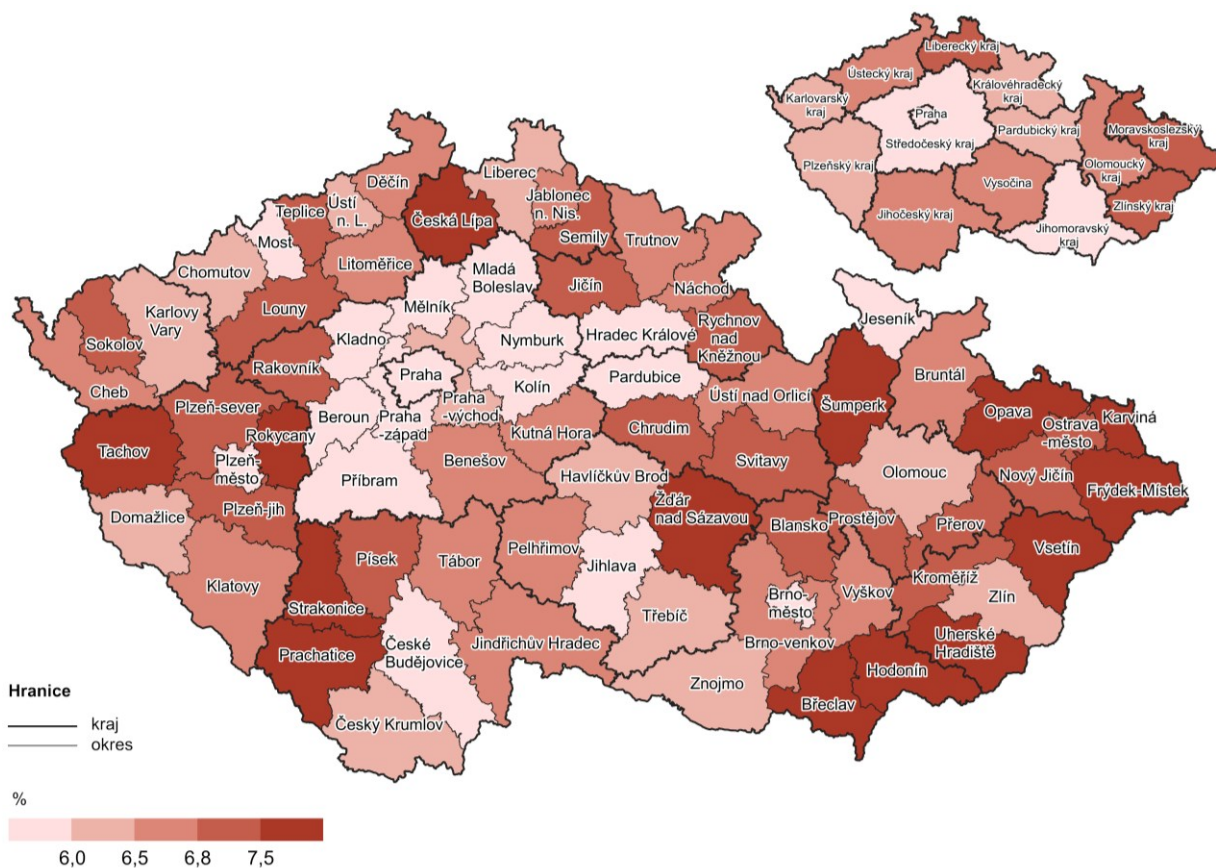
Z **regionálního pohledu** zaznamenal nejvyšší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti Moravskoslezský (7,3 %), Zlínský (7,2) a Liberecký kraj (6,8 %). Praha, díky nejmenšímu počtu případů na 100 pojištěnců a díky relativně krátké průměrné době trvání pracovních neschopností, vykazuje nejnižší

procento dočasně práce neschopných denně. Zatímco hodnoty všech ostatních 13 krajů se nachází v rozmezí 5,9 až 7,3 %, ukazatel v Praze v 1. pol. 2022 dosáhl hodnoty pouze 4,3 %. Toto výsadní postavení si kraj hl. m. Praha drží už řadu let, jak je zřejmé z tabulky 2.9. V Praze došlo k nejnižšímu nárůstu průměrného procenta pracovní neschopnosti za poslední 3 roky, a sice o 0,6 p. b. To nejvyšší nárůst (v hodnotě 1,5 p. b.) zaznamenal Olomoucký kraj.

Podle **detailnějšího územního členění** se okresem s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2022 stal Hodonín v Jihomoravském kraji, Uherské Hradiště ve Zlínském kraji a Karviná v Moravskoslezském kraji (všechny 8,2 %). Následovaly okresy Česká Lípa (Liberecký kraj), Rokycany (Plzeňský kraj) a Břeclav (Jihomoravský kraj) s hodnotou vyšší než 8 %. Nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti vykazovaly již zmíněná Praha (4,3 %), okres Brno-město (4,7 %) a Jeseník v Olomouckém kraji (s hodnotou 5,2 %).

V posledně jmenovaném okrese se hodnota zvýšila oproti 1. pol. 2021 z 2,9 %³. Hodnotu ukazatele pod hranicí 5,5 % zaznamenal ještě okres Hradec Králové (5,3 %). Hned 8 ze 12 středočeských okresů se s průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti vešly pod hodnotu 6. Podrobné informace za celou Českou republiku nabízí kartogram 2.2, resp. tabulka 3.5 v tabulkové části publikace.

Kartogram 2.2: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

³ V Jeseníku se nachází personální útvar Úřadu práce ČR pro osoby pobírající odměnu pěstouna. Profesionální pěstouni zpravidla na neschopenku nechodí, protože i po dobu pracovní neschopnosti musí pečovat o svěřené dítě. Jsou však zahrnuti do jmenovatele ukazatele průměrného procenta pracovní neschopnosti v rámci počtu pojištěnců v okrese. Nicméně novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a souvisejících předpisů, účinnou od 1. 1. 2022 – zákon č. 363/2021 Sb., došlo k odlišení tzv. zprostředkovaných („profesionálních“) a nezprostředkovaných pěstounů. Nezprostředkovaným pěstounům (obvykle příbuzným nebo blízkým osobám dítěte či rodiny) od ledna 2022 nenáleží odměna pěstouna (příjem ze závislé činnosti), nýbrž netestovaná sociální dávka příspěvek při pěstounské péči. Tím pádem došlo k poklesu nemocensky pojištěných v okrese Jeseník a k nárůstu průměrného procenta.

Tab. 2.9: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Kraj ČR	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
ČR celkem	3,6	4,0	3,8	4,3	4,5	4,6	4,8	4,8	5,6	6,0	5,9
Hl. m. Praha	2,6	3,0	2,9	3,3	3,3	3,4	3,6	3,6	4,1	4,3	4,3
Středočeský kraj	3,6	4,0	3,9	4,3	4,5	4,6	4,9	5,0	5,4	6,3	6,0
Jihočeský kraj	4,2	4,8	4,6	5,1	5,3	5,5	5,5	5,6	6,2	6,7	6,5
Plzeňský kraj	3,8	4,4	4,2	4,8	4,9	5,1	5,2	5,2	5,9	7,0	6,4
Karlovarský kraj	3,5	4,1	4,0	4,7	4,7	4,8	5,1	5,2	5,9	7,2	6,4
Ústecký kraj	3,8	4,3	4,1	4,6	4,7	4,9	5,2	5,3	5,8	6,8	6,6
Liberecký kraj	4,0	4,5	4,2	4,6	4,9	5,1	5,3	5,4	6,6	7,0	6,8
Královéhradecký kraj	3,6	4,0	3,8	4,3	4,5	4,7	5,0	5,0	5,9	6,7	6,2
Pardubický kraj	3,7	4,1	4,0	4,5	4,7	4,9	5,1	5,1	5,7	6,4	6,4
Kraj Vysočina	3,8	4,3	4,2	4,9	5,0	5,3	5,5	5,6	6,2	6,4	6,6
Jihomoravský kraj	3,7	4,1	3,8	4,4	4,5	4,7	4,8	4,8	5,5	5,8	5,9
Olomoucký kraj	3,9	4,2	4,1	4,5	4,8	4,9	5,0	5,2	6,3	6,4	6,7
Zlínský kraj	4,4	4,9	4,6	5,3	5,5	5,7	5,6	5,8	7,1	7,0	7,2
Moravskoslezský kraj	4,3	4,7	4,5	5,1	5,4	5,6	5,7	6,0	7,2	7,4	7,3

Zdroj: ČSÚ

Obdobný ukazatel jako průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, avšak v absolutním vyjádření, představuje **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**. Říká, kolik nemocensky pojištěných bylo ve sledovaném období (zde 1. pololetí) v průměru denně nepřítomno v práci z důvodu pracovní neschopnosti.

V 1. pol. 2022 kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 278 382 nemocensky pojištěných osob. Oproti 1. pol. 2021, kdy hodnota činila 280 973 pojištěnců, se jedná o 1% pokles (o 2,6 tis.). Ve srovnání s 1. pol. 2019 přibýlo 49 tis. (tj. pětina) dočasně práce neschopných denně. Na tomto nárůstu se podílely především neschopenky zapříčiněné nemocí (+47 tis.). Vývoj hodnot ukazatele průměrný denní stav dočasně práce neschopných v posledních deseti letech je zřejmý z tabulky 2.10.

Tab. 2.10: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných podle příčiny a pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022 (v tis.)

Období	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2012	159,2	73,7	85,5	135,6	58,2	77,3	6,9	4,9	2,0	16,7	9,7	7,1
1. pol. 2013	176,1	81,6	94,5	150,6	65,2	85,3	6,8	4,8	2,1	18,7	11,6	7,1
1. pol. 2014	168,6	76,8	91,7	143,7	60,6	83,1	6,6	4,6	1,9	18,3	11,6	6,7
1. pol. 2015	193,7	87,8	105,9	166,8	70,7	96,1	7,2	4,9	2,3	19,7	12,2	7,5
1. pol. 2016	202,1	91,5	110,6	174,0	73,7	100,3	7,3	4,9	2,3	20,9	12,9	8,0
1. pol. 2017	213,9	97,1	116,8	183,8	78,5	105,2	7,4	5,1	2,4	22,7	13,5	9,2
1. pol. 2018	224,4	101,9	122,6	194,3	83,3	111,0	7,3	4,9	2,4	22,9	13,7	9,2
1. pol. 2019	229,7	104,0	125,7	198,1	84,7	113,5	7,3	4,9	2,4	24,3	14,4	9,8
1. pol. 2020	260,5	119,2	141,2	228,3	99,4	128,9	7,1	4,8	2,2	25,1	15,0	10,1
1. pol. 2021	281,0	132,1	148,9	249,8	113,3	136,4	7,4	5,1	2,3	23,8	13,7	10,2
1. pol. 2022	278,4	126,2	152,2	245,2	106,3	138,8	7,2	4,8	2,3	26,0	15,0	11,0

Zdroj: ČSÚ

Pro nemoc bylo v 1. pol. 2022 průměrně denně v neschopnosti 245 169 pojištěnců, v důsledku pracovního úrazu 7 185 osob a následkem ostatních úrazů 26 027 nemocensky pojištěných. Ve Zpracovatelském průmyslu chybělo denně pro pracovní neschopnost 91 tis. pojištěnců, v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel 39 tis. osob. Tyto hodnoty jsou značně ovlivněné velikostí odvětví.

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), které ČSÚ zpracovává z evidence ČSSZ, jiný pohled nabízí data o **ukončených případech pracovní neschopnosti** přímo publikovaná ČSSZ. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou však konzistentní.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů, ČSSZ publikuje údaje z hlediska **případů ukončených ve sledovaném roce**. Případy vzniklé na konci roku přesahující do roku dalšího jsou evidovány až ve zpracování dat roku následujícího. Pro dokreslení pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. Data o ukončených případech jsou k dispozici v třídění z pohledu pojištěnce, nikoliv zaměstnavatele, jak tomu bylo u nově hlášených případů. ČSSZ třídí data např. podle věku dočasně práce neschopných, krajů či skupin diagnóz.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce, resp. stav k určitému datu. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku/období, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Při zpracování pololetních dat se jedná o stav k 30. 6.

ČSSZ za 1. pol. 2022 evidovala 2 082 tis. ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je o 46 % více než v 1. pol. 2021. I zde je však nutné mít na paměti možnou duplicitu ve vydávání karanténních neschopenek v lednu a únoru, kterou však nelze v datech identifikovat ani kvantifikovat (viz str. 18).

Tab. 3.1: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 1. pol. 2021, 2022

Kraj ČR	Počet případů DPN (tis.)		Počet prostonaných dnů (tis.)		Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech	
	1. pol. 2021	1. pol. 2022	1. pol. 2021	1. pol. 2022	1. pol. 2021	1. pol. 2022
ČR celkem	1 423,1	2 082,3	51 409,2	51 550,7	36,1	24,8
Hl. m. Praha	146,7	275,5	4 611,3	5 093,4	31,4	18,5
Středočeský kraj	166,2	204,5	5 318,7	5 063,3	32,0	24,8
Jihočeský kraj	88,5	126,3	3 311,9	3 281,1	37,4	26,0
Plzeňský kraj	94,4	128,5	3 260,1	3 081,7	34,5	24,0
Karlovarský kraj	36,5	47,4	1 259,4	1 217,6	34,5	25,7
Ústecký kraj	113,1	154,4	3 877,3	3 783,5	34,3	24,5
Liberecký kraj	71,3	98,9	2 396,0	2 378,0	33,6	24,0
Královéhradecký kraj	89,4	120,8	2 978,0	2 800,5	33,3	23,2
Pardubický kraj	79,3	110,1	2 655,0	2 632,6	33,5	23,9
Kraj Vysočina	65,5	101,1	2 577,6	2 625,0	39,4	26,0
Jihomoravský kraj	146,5	230,0	5 702,6	5 940,7	38,9	25,8
Olomoucký kraj	87,9	129,6	3 349,6	3 414,6	38,1	26,3
Zlínský kraj	75,3	121,0	3 340,2	3 362,4	44,4	27,8
Moravskoslezský kraj	162,5	234,1	6 771,5	6 876,5	41,7	29,4

Zdroj: ČSSZ

Celková **prostonaná doba** v 1. pol. 2022 činila 51 551 tis. dnů, což je o 142 tis. dnů více než v 1. pol. předchozího roku. Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti trval průměrně necelých 25 dní. V průměru nejdelší pracovní neschopnost si vyžádaly nemoci a úrazy v Moravskoslezském a Zlínském kraji, a sice 29 resp. 28 dnů na jednu pracovní neschopnost.

Tab. 3.2: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle věku a pohlaví, 1. pol. 2022, 2021

Věková skupina	Počet případů DPN (tis.)			Počet kalendářních dnů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2022									
Celkem	2 082,3	959,6	1 122,8	51 550,7	23 363,8	28 186,9	24,8	24,3	25,1
mladší 20 let	19,8	11,4	8,5	266,9	141,6	125,4	13,5	12,5	14,8
20–29 let	378,7	199,2	179,5	6 347,3	2 887,3	3 460,0	16,8	14,5	19,3
30–39 let	456,4	234,7	221,6	9 034,4	4 172,9	4 861,5	19,8	17,8	21,9
40–49 let	611,9	251,3	360,6	14 226,5	5 943,5	8 282,9	23,3	23,7	23,0
50–59 let	477,5	191,7	285,8	15 736,0	6 754,2	8 981,8	33,0	35,2	31,4
60 a více let	138,1	71,3	66,8	5 939,8	3 464,4	2 475,3	43,0	48,6	37,1
1. pol. 2021									
Celkem	1 423,1	708,5	714,7	51 409,2	23 928,4	27 480,8	36,1	33,8	38,5
mladší 20 let	13,9	8,1	5,8	244,9	132,2	112,7	17,7	16,3	19,6
20–29 let	257,2	144,8	112,4	6 184,1	2 887,1	3 297,1	24,0	19,9	29,3
30–39 let	287,3	157,6	129,7	8 573,9	4 020,1	4 553,8	29,8	25,5	35,1
40–49 let	405,9	180,2	225,7	14 204,1	6 085,0	8 119,1	35,0	33,8	36,0
50–59 let	353,5	156,0	197,5	16 095,2	7 021,7	9 073,5	45,5	45,0	45,9
60 a více let	105,5	61,8	43,6	6 107,1	3 782,3	2 324,7	57,9	61,2	53,3

Zdroj: ČSSZ

Doba, po kterou průměrná pracovní neschopnost trvala, rostla **s věkem** (viz tab. 3.2), a to od 13,5 dne ve věkové skupině osob mladších 20 let až po 43 dnů ve věkové skupině 60letých a starších. To je způsobeno zejména vyšším zastoupením krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy v mladším věku, a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem.

Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Pokud pomíneme kategorii **ostatní nemoci**, kterou oproti předchozím rokům navyšují zejména neschopenky pro případ karantény spojené s covidem, nejčastějším důvodem jsou dlouhodobě **nemoci dýchací soustavy**, které v 1. pol. 2022 způsobily pětinu všech případů pracovní neschopnosti. Z této skupiny nemocí jsou neschopenky vystavovány především kvůli akutním infekcím dýchacích cest či chřipkám. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 12 % (6 mil. dnů) z celkového počtu prostonaných dnů. To znamená v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 13,2 dne na 1 případ.

Již zmíněná kategorie **ostatní nemoci** zaujímala v 1. pol. 2022 polovinu všech pracovních neschopností. Dá se předpokládat, že jsou zde kromě karantén zahrnuty i některé případy osob, u kterých v průběhu karantény vypuklo samotné onemocnění s vážnějšími příznaky. Přesnější zachycení pandemie z těchto dat ovšem není možné. V 1. pololetích v letech 2015 až 2019, tedy před epidemií covid, se zastoupení ostatních nemocí jako příčiny pracovní neschopnosti pohybovalo mezi 7 a 9 %.

Nemoci pohybové soustavy způsobily desetinu pracovních neschopností. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (66,4 dne) na 1 případ. Počet prostonaných dnů této kategorie činil 13 783 tis. a tvoří dlouhodobě nejvyšší podíl ze všech skupin diagnóz. Z nemocí pohybové soustavy je pracovní neschopnost nejčastěji způsobena nemocemi páteře.

Další častou příčinou pracovní neschopnosti představovaly **úrazy a otravy**. Na všech neschopenkách se podílely 5 %. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla v tomto případě 53,2 dne a celkový počet prostonaných dnů činil 5,5 mil.

Nejdelší **průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti byla v 1. pol. 2022 evidována u tuberkulózy, a sice 206,6 dne. Případů tuberkulózy bylo zaznamenáno 47, z častějších onemocnění se však v průměru nejdelší neschopnost týkala zhoubných novotvarů (171,4 dne). Neschopenka u této skupiny nemocí trvala 164 dnů u mužů, zatímco u žen 178 dnů. K hranici 100 dnů pracovní neschopnosti se blížily i nemoci spojené s těhotenstvím, mateřstvím a šestineděním a nadprůměrně dlouho (86 dnů) trvaly rovněž neschopenky vydané kvůli duševní nemoci.

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti čtenější u žen, v 1. pol. 2022 ženy zaznamenaly 1 123 tis. ukončených případů pracovní neschopnosti, muži 960 tis. neschopenek. Pracovní neschopnost u žen také trvala v průměru o 1 den déle než u mužů. Tento rozdíl se meziročně snížil z 5 dnů.

Výraznější rozdíl v pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje u nemocí močové a pohlavní soustavy, kdy je počet ukončených případů u mužů oproti ženám 3,4krát nižší. Duševní onemocnění vedoucí k pracovní neschopnosti byly v 1. pol. 2022 téměř dvakrát častější u žen. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové, trávicí či pohybové soustavy. Mnohem častěji jsou v pracovní neschopnosti také z důvodu úrazu či otravy.

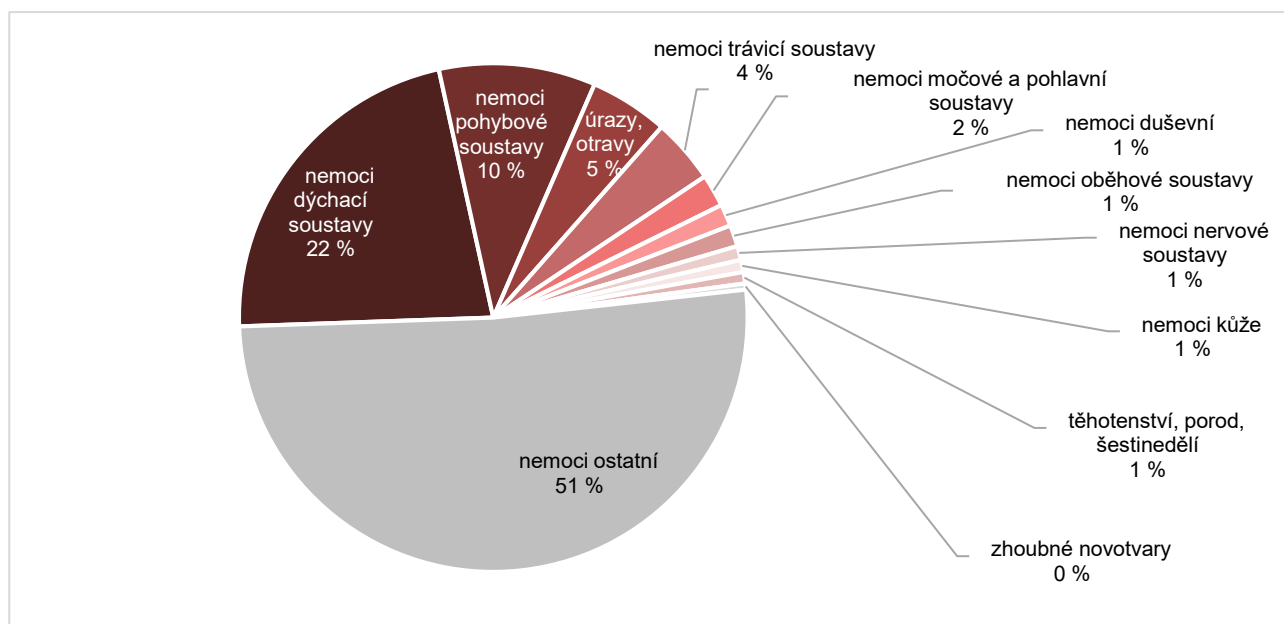
Tab. 3.3: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz a pohlaví, 1. pol. 2022

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet případů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
Celkem	2 082,3	959,6	1 122,8	24,8	24,3	25,1
Tuberkulóza	0,0	0,0	0,0	206,6	198,2	218,9
Zhoubné novotvary	8,1	3,7	4,4	171,4	163,7	177,9
Nemoci duševní	29,1	10,1	19,0	85,8	84,4	86,5
Nemoci nervové soustavy	18,5	7,4	11,0	73,1	79,7	68,7
Nemoci oběhové soustavy	28,3	15,7	12,6	73,0	83,7	59,7
– hypertenze	8,4	4,4	4,0	48,1	51,5	44,4
– ischemická choroba srdeční	3,3	2,6	0,7	112,1	117,1	93,9
– cévní nemoci mozku	1,7	1,1	0,6	153,5	158,6	144,3
– jiné nemoci oběhové soustavy	14,8	7,5	7,3	69,1	80,0	57,8
Nemoci dýchací soustavy	460,5	200,8	259,6	13,2	13,3	13,0
– akutní infekce dýchacích cest	415,1	178,8	236,2	12,1	11,9	12,2
– chřipka	34,1	16,5	17,6	16,6	17,6	15,7
– chronické nemoci dolních dýchacích cest	6,0	2,7	3,2	51,1	54,4	48,4
– jiné nemoci dýchacích cest	5,4	2,8	2,6	31,8	35,9	27,4
Nemoci trávicí soustavy	85,8	44,1	41,8	24,5	25,8	23,1
Nemoci kůže	16,2	9,3	6,8	31,3	32,0	30,4
Nemoci pohybové soustavy	207,5	105,6	102,0	66,4	62,2	70,8
– nemoci páteře	136,9	69,3	67,6	61,9	57,6	66,3
– jiné nemoci pohybové soustavy	70,6	36,2	34,4	75,2	71,0	79,6
Nemoci močové a pohlavní soustavy	43,1	9,7	33,4	31,1	34,9	30,0
Těhotenství, porod, šestinedělí	15,1	x	15,1	99,8	x	99,8
Úrazy, otravy	103,9	64,6	39,4	53,2	52,0	55,2
Nemoci ostatní	1 066,1	488,5	577,6	12,6	11,5	13,5

Zdroj: ČSSZ

Graf 3.1: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz, 1. pol. 2022

Zdroj: ČSSZ

4.4 Výdaje na dávky nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, a to:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- ošetřovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- dlouhodobé ošetřovné.

Výše dávek nemocenského pojištění **závisí** na dosahovaném **výdělku**, **redukčních hranicích** pro redukcí denního vyměřovacího základu, **redukci mezi jednotlivými redukčními hranicemi** a na **procentní sazbě** pro jednotlivé dávky.

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za 1. pol. 2022 činily 25,4 mld. Kč, tedy o 3 mld. Kč méně než za stejné období před rokem. **Výdaje** na objemově **nejvýznamnější dávku – nemocenské** – meziročně poklesly o 735 mil. Kč, tj. o 4 %. Činily 17,7 mld. Kč. Meziroční pokles výdajů na nemocenské byl způsoben zejména poklesem počtu proplacených dnů. Výše průměrné denní dávky nemocenského v 1. pol. 2022 představovala 574 Kč. V 1. pol. 2021 byla průměrná denní dávka nemocenského ve výši 540 Kč, což je o 6 % méně. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce v 1. pol. 2022 činily 3 740 Kč.

Je zřejmé, že za enormní nárůst výdajů na dávky nemocenského pojištění mezi prvními pololetími 2019 a 2020, resp. 2021 mohou **finanční kompenzace** vyplacené v souvislosti s **onemocněním covid-19**. Ať už

jde o nemocenské nebo ošetřovné. Výdaje na ošetřovné v 1. pol. 2022 s hodnotou 1,8 mld. Kč už se blížily výši z 1. pol. 2019, kdy činily 1,0 mld. Kč. Po letech 2020 a 2021 v 1. pol. 2022 nebyly plošně uzavírány školy.

K významnému zvýšení výdajů na dávky nemocenského pojištění došlo už i v 1. pol. 2018. V roce 2017 **bylo totiž přijato několik významných legislativních opatření** v oblasti nemocenského pojištění, **s účinností od roku 2018**, která zásadním způsobem ovlivnila jeho finanční bilanci. Jednalo se o **zvýšení nemocenského od 31. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od **61. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018. Kromě toho, ovšem s jen nepatrným vlivem na celkovou výši výdajů nemocenského pojištění, byl rozšířen okruh dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o novou dávku otcovské poporodní péče (tzv. „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dávku dlouhodobého ošetřovného s účinností od 1. června 2018.

Pokud půjdeme ještě dále do historie, zjistíme, že k zásadním změnám v úrovni výdajů na nemocenské došlo v roce 2009 v souvislosti s komplexní legislativní úpravou nemocenského pojištění. Nový zákon o nemocenském pojištění ztlačil výši dávek nemocenského pojištění a zejména stanovil, že po dobu prvních 14 dnů pracovní neschopnosti je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy nebo platu, kterou mu poskytuje zaměstnavatel (do 1. 7. 2019 s výjimkou prvních 3 pracovních dnů). Poskytování náhrady mzdy nebo platu zaměstnavatelem bylo přijetím úsporných opatření v letech 2011 až 2013 dočasně prodlouženo z prvních 14 na 21 dnů pracovní neschopnosti. V důsledku těchto legislativních změn došlo k rapidnímu poklesu pracovní neschopnosti, což rovněž mělo vliv na pokles výdajů na nemocenské. Oproti 1. pol. 2012 byly tudíž výdaje na nemocenské v 1. pol. 2022 téměř trojnásobné.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022 (v mld. Kč)

Druh dávky	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019	1. pol. 2020	1. pol. 2021	1. pol. 2022
Celkem	10,13	10,50	11,10	12,32	13,46	14,63	17,18	19,81	30,00	28,50	25,41
nemocenské	6,21	6,45	7,10	8,02	8,85	9,68	11,60	13,78	17,03	18,39	17,65
ošetřovné	0,41	0,50	0,46	0,63	0,71	0,84	0,99	1,02	7,68	4,47	1,81
peněžitá pomoc v mateřství	3,51	3,55	3,53	3,66	3,90	4,11	4,49	4,83	5,09	5,42	5,55
vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,003	0,003	0,004	0,004	0,005	0,004	0,004	0,005	0,004	0,003	0,004
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	–	0,091	0,129	0,128	0,138	0,285
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	–	0,000	0,051	0,067	0,077	0,105

¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

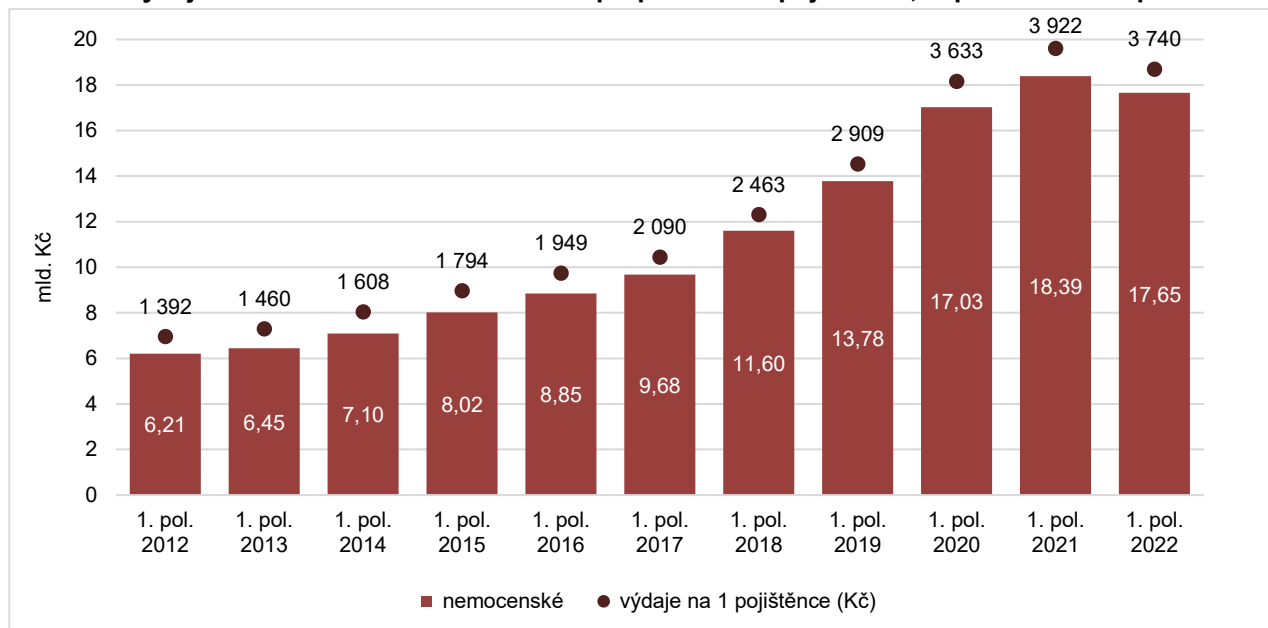
– pomlčka značí, že se jev nevyskytoval

Zdroj: ČSSZ

Již od 1. pol. 2008 postupně klesaly výdaje na dávky nemocenského, a sice z 13,1 mld. Kč téměř na polovinu v 1. pol. 2012 (pokles o 6,9 mld. Kč). Mezi 1. pol. 2019 a 1. pol. 2021 došlo k poměrně výraznému nárůstu výdajů za nemocenské. Oproti období před pandemií (1. pol. 2019) se výdaje v 1. pol. 2021 zvýšily o 4,6 mld. Kč, tj. o třetinu. Následně meziročně poklesly o již zmíněných 735 mil. Kč.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete na internetových stránkách MPSV v [Analýze vývoje nemocenského pojištění](#).

Graf 4.1: Výdaje na nemocenské v mld. Kč a v přepočtu na 1 pojištěnce, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

4.4.1 Vliv pandemie covid-19 na dávky nemocenského pojištění

Zatímco do března roku 2020 bylo vyplácení dávky nemocenského pro případ karantény⁴ spíše teoretickým nárokem, kvůli vyhlášení nouzového stavu 12. 3. 2020 se stalo běžnou praxí. Od té doby do konce roku 2020 bylo vydáno celkem 480 tis. neschopenek pro karanténu či izolaci⁵, za rok 2021 vydala ČSSZ ze stejného důvodu 860 tis. neschopeností. Za 1. pol. 2022 bylo vystaveno 847 tis. takových neschopenek, ovšem je potřeba upozornit, že v lednu a únoru při testování zaměstnanců byly některým pracujícím vydány neschopenky duplicitně. V zájmu operativního jednání při vyřizování karantén a izolací vydávali neschopenky jak praktičtí lékaři, tak krajské hygienické stanice. Údaje za první 2 měsíce roku 2022 v grafu 4.2 jsou tedy do jisté míry zkreslené a nadsazené. V březnu roku 2022 bylo vydáno více než 100 tis. neschopeností pro karanténu či izolaci a lze říci, že 3 z 10 neschopenek byly vydané právě za tímto účelem. V březnu 2021 kompenzovala ztrátu příjmu kvůli karanténě či izolaci každá druhá neschopenka.

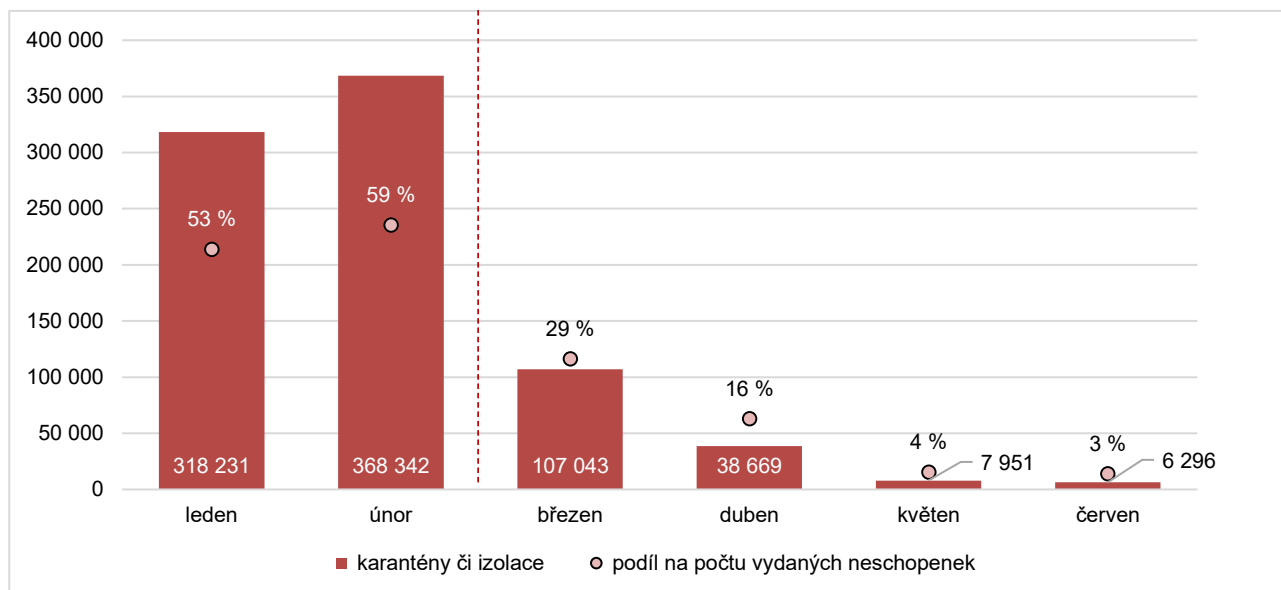
Nutno doplnit, že tato čísla odrážejí pouze případy pojištěnců, kteří mají na dávku nemocenského nárok a také o ni požádali. Nerovná se počtu nařízených karantén od krajských hygienických stanic (karanténa může být nařízena i dětem, studentům či nepracujícím seniorům). Vzhledem k širším možnostem práce z domova mohly osoby v nařízené karanténě (pokud to povaha jejich práce dovolovala) i nadále pracovat za plnou mzdu, aniž by porušovaly pravidla karantény. Na vliv počtu případů měly vliv i podmínky pro testování, délka karantén či obecně vládní opatření proti šíření koronaviru.

⁴ Platí pro ni stejné podmínky jako pro běžnou pracovní neschopnost z důvodu nemoci či úrazu. Tato publikace nezahrnuje mimořádný karanténní příspěvek (tzv. izolačku) zavedený v roce 2021. ČSSZ ho vyplácí zaměstnavatelům, kteří si ho odečtou od povinného odvodu na sociální pojištění na ČSSZ.

⁵ **Karanténou** se rozumí oddělení osoby, která sice nevykazuje příznaky onemocnění, ale byla během inkubační doby ve styku s infekčním onemocněním nebo pobývala v ohnisku nákazy, od ostatních fyzických osob, aby se nákaza dále nešířila.

Izolací se rozumí oddělení osoby, která onemocněla infekční nemocí nebo jeví příznaky tohoto onemocnění, od ostatních fyzických osob, aby se infekční onemocnění dále nešířilo.

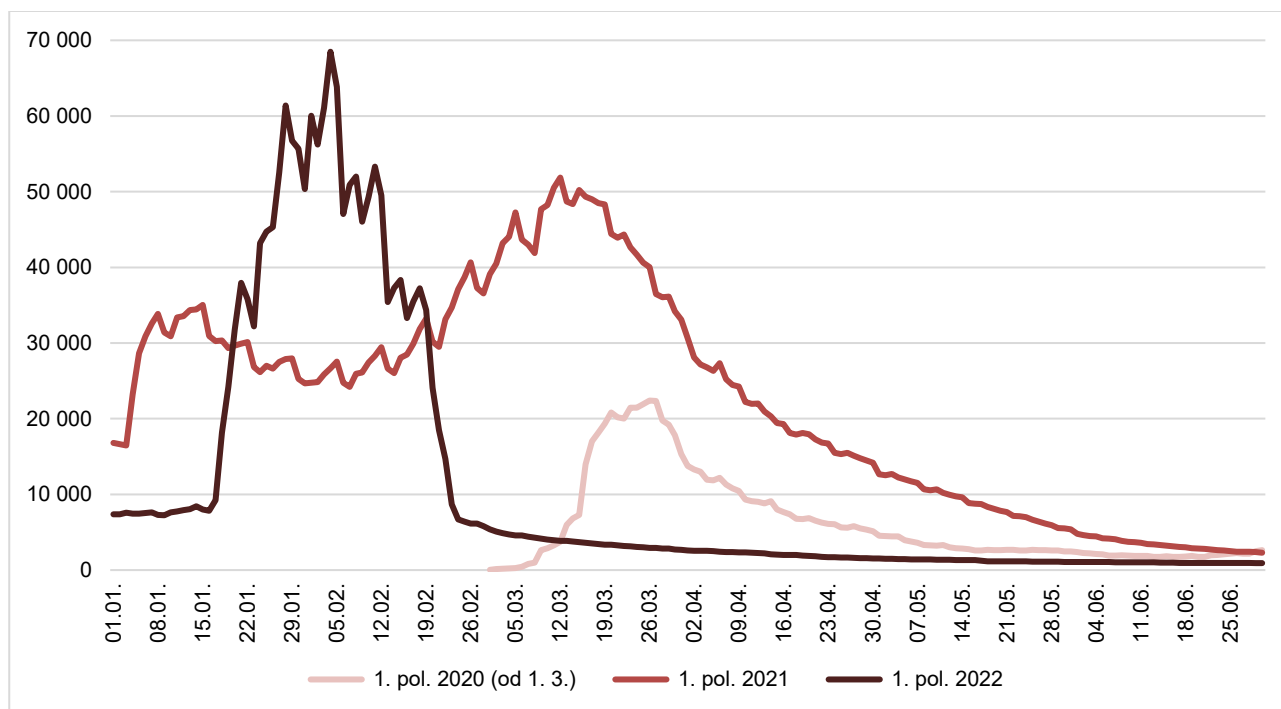
Graf 4.2: Počet případů pracovní neschopnosti z důvodu karantény či izolace a jejich podíl na celkovém počtu vydaných neschopenek, 1. pol. 2022⁶

Pozn.: Ve statistikách za leden (od 17. 1.) a únor se mohou nacházet duplicity, protože neschopenky mohli za účelem zajištění operativního jednání ohledně karantén a izolací vydávat souběžně jak krajské hygienické stanice, tak praktičtí lékaři. Z dostupných zdrojových databází není možné duplicitní případy identifikovat.

Zdroj: ČSSZ

Graf 4.3: Celkové denní součty hlášených případů karantény podle jednotlivých dnů, 1. pol. 2020 až 2022

Zdroj: ČSSZ

⁶ Údaje o počtu vydaných neschopenek (jmenovatel pro podílový ukazatel uvedený v tomto grafu) je dán součtem denních přírůstků počtu nových neschopenek za příslušný měsíc (bez jakéhokoliv rozlišování zaměstnavatele a typu zúčtovatele (tj. buď nemocensky pojištěná OSVČ, zaměstnavatel – fyzická osoba, zaměstnavatel – právnická osoba nebo zahraniční zaměstnanci). Liší se od počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti uvedeného v kap. 4.2, kdy se jedná o celkové počty za dané období z pohledu příslušných zaměstnavatelů a dle typů zúčtovatele.

Pandemie se na výdajové stránce nemocenského pojištění podepsala nejen v dávce nemocenské, ale rovněž ošetřovné. Zatímco do 1. pol. 2019 činil podíl výdajů za ošetřovné maximálně 6 % celkových výdajů na dávky nemocenského pojištění, v 1. pol. 2020 to byla více než čtvrtina. Navýšení nákladů bylo způsobeno jednak vyšším počtem případů, jednak zvýšením částky pro výpočet ošetřovného při epidemii uzákoněné na podzim roku 2020 (tzv. krizové ošetřovné⁷). Z dosud počítaných 60 % byl zvýšen na 70 %⁸ redukovaného denního vyměřovacího základu. Zatímco dříve bylo možné čerpat ošetřovné maximálně 9 dnů, při uzavření školních a dětských zařízení trvala podpůrná doba po celou dobu mimořádných vládních opatření. Náklady na ošetřovné za 1. pol. 2020 představovaly 7 680 mil. Kč, o 6 mld. více než v celém předchozím roce. Výdaje na ošetřovné v 1. pol. 2021 byly nižší. Činily 4 474 mil. Kč a tvořily jednu šestinu výdajů na dávky systému nemocenského pojištění. Pokles výdajů na ošetřovné pokračoval i v 1. pol. 2022, kdy bylo za tímto účelem vynaloženo 1 813 mil. Kč, tedy 7 % z veškerých výdajů na dávky nemocenského pojištění.

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností souvisejících s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance déle než 5 dnů.

Pracovní úraz s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz) nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat. Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

V 1. pol. 2020 se i vlivem uzavření některých podniků a větší míry práce z domova událo nejméně pracovních úrazů za posledních 10 let. Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz po předloňském propadu v 1. pol. 2020 vzrostl z 20 483 případů na 23 326 případů v 1. pol. 2021 (tj. o 14 %) a vrátil se tak na hodnoty z období před pandemií. V 1. pol. 2022 došlo jen k mírnému meziročnímu poklesu na 23 278 případů. Z tohoto celkového počtu bylo 22 358 případů (96 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP).

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadaly v 1. pol. 2022 na muže více než dvě třetiny (67 %), což je **dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů**. V odvětvích rizikovějších na pracovní úrazy

⁷ Platilo do 30. 6. 2021.

⁸ Na jaře 2021 se podíl zvýšil na 80 %.

jako je např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství mezi zaměstnanci převládají muži. Ještě výraznější rozdíl hodnot mezi pohlavími lze vidět u smrtelných pracovních úrazů. V 1. pol. 2022 si 39 z celkových 40 smrtelných pracovních úrazů přivodili muži. Oproti 1. pol. předchozího roku byl počet smrtelných pracovních úrazů o jeden vyšší, tedy již zmíněných 40. To je o třetinu méně než za 1. pol. 2018, kdy došlo vůbec k nejvíce smrtelným pracovním úrazům za posledních 10 let. Muži v 1. pol. 2022 zaznamenali o 4 smrtelné pracovní úrazy více než před rokem.

Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle závažnosti a pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Období	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů			Počet závažných pracovních úrazů s hospitalizací nad 5 dnů		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
1. pol. 2012	21 816	15 504	6 312	21 356	15 156	6 200	53	52	1	713	572	141
1. pol. 2013	21 935	15 304	6 631	21 542	15 007	6 535	48	44	4	675	531	144
1. pol. 2014	22 223	15 611	6 612	21 754	15 254	6 500	45	44	1	704	567	137
1. pol. 2015	23 461	16 114	7 347	22 860	15 682	7 178	51	48	3	662	548	114
1. pol. 2016	24 870	17 111	7 759	24 158	16 588	7 570	49	47	2	677	550	127
1. pol. 2017	24 732	16 933	7 799	24 046	16 430	7 616	45	43	2	567	476	91
1. pol. 2018	24 062	16 186	7 876	23 525	15 810	7 715	60	57	3	561	463	98
1. pol. 2019	23 218	15 602	7 616	22 828	15 326	7 502	40	37	3	551	448	103
1. pol. 2020	20 483	14 209	6 274	19 857	13 758	6 099	47	45	2	426	357	69
1. pol. 2021	23 326	16 203	7 123	22 469	15 572	6 897	39	35	4	395	320	75
1. pol. 2022	23 278	15 616	7 662	22 358	14 949	7 409	40	39	1	411	326	85

Zdroj: ČSÚ, SÚIP

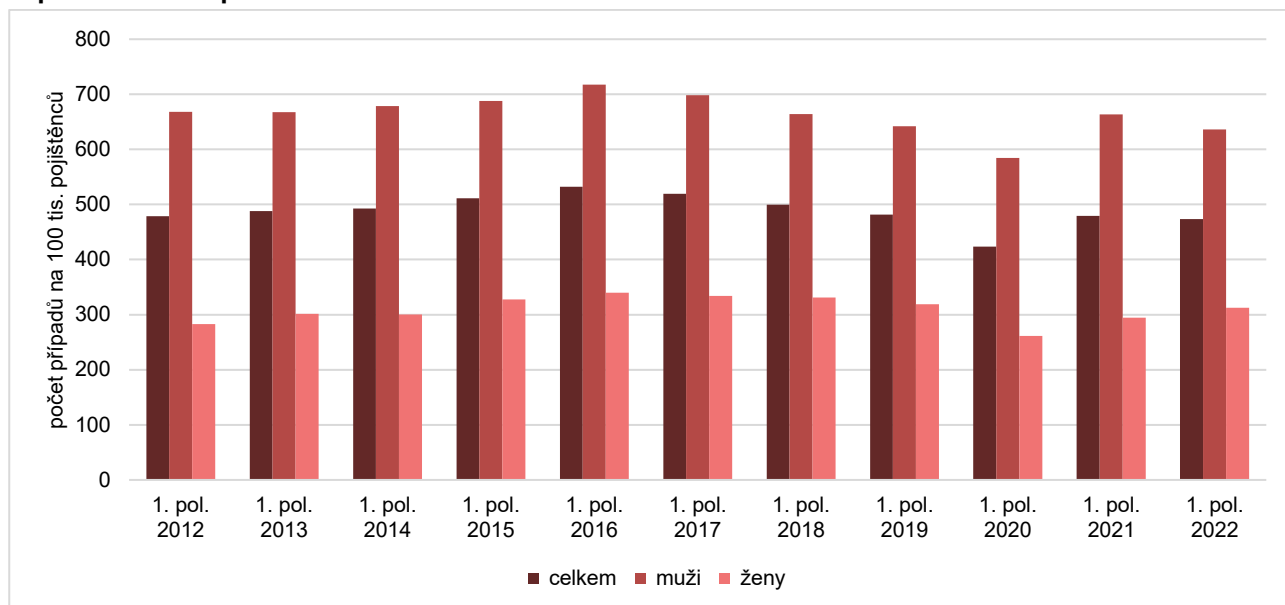
Nadále se v této kapitole budeme věnovat pracovním úrazům s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny.

Pokud pomineme 1. pol. 2020, kdy se počet pracovních úrazů vyžadujících neschopenku delší než 3 dny dostal pod 20 tis., dochází od 1. pol. 2017 víceméně k postupnému snižování počtu takto klasifikovaných pracovních úrazů. V 1. pol. 2022 došlo ke 22,4 tis. pracovních úrazů s delší než 3denní DPN. Nejvyšší hodnota v desetiletém období, a sice 24,2 tis. byla zaznamenána v 1. pol. 2016.

V absolutním vyjádření **nejvíce pracovních úrazů** s DPN delší než 3 dny se v 1. pol. 2022 událo **ve Zpracovatelském průmyslu** (8 817 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (2 691) a Doprava a skladování (2 080). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a míru zastoupení jednotlivých sekcí, je vhodné použít **relativní ukazatel** vztahovaný na 100 tis. pojištěnců. **Nejrizikovějším** odvětvím je pak **Zemědělství, lesnictví, rybářství** (1 218 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále s odstupem odvětví Těžba a dobývání (980) a Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi (959) a teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (736). Průměrně na 100 tis. nemocensky pojištěných připadalo 474 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny. Nejméně rizikovými se jeví odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví s 32 a Informační a komunikační činnosti s 39 pracovními úrazy, které si vyžádaly 3denní a delší pracovní neschopnost, v přepočtu na 100 tis. pojištěnců.

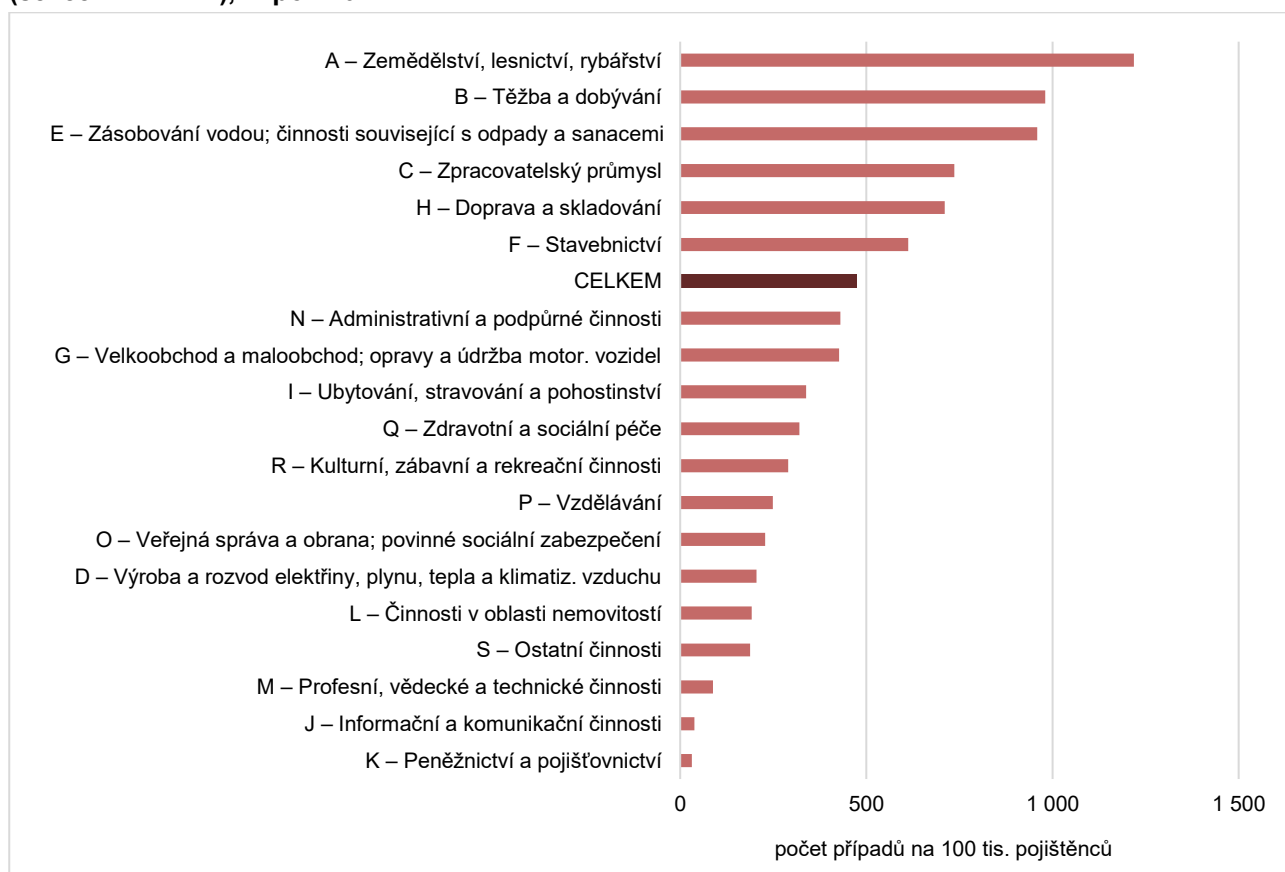

Graf 5.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle pohlaví, 1. pol. 2012 až 1. pol. 2022

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 1. pol. 2022

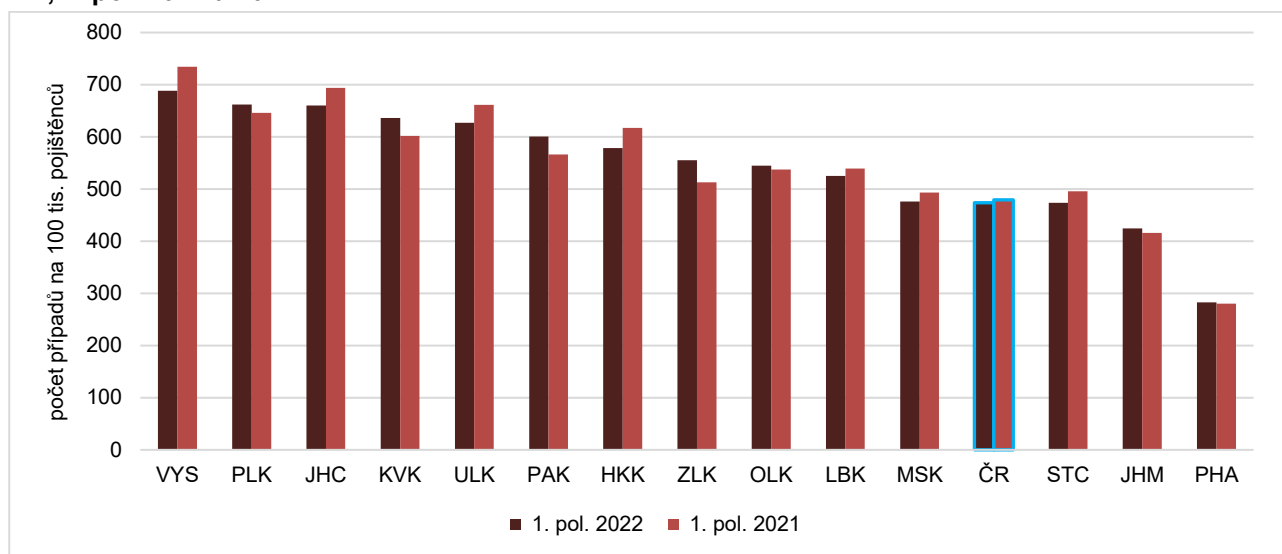
Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **územního členění** bylo v 1. pol. 2022 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (688), Plzeňském (662), Jihočeském (660) a Karlovarském kraji (636). Nejméně neschopností pak bylo evidováno v Hlavním městě Praze, a sice 283 případů, což je 2,4krát méně než na Vysočině. Klíčovým faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je **odvětvová struktura** v jednotlivých krajích. Zatímco v Praze je vysoký podíl

zaměstnaných pracujících ve službách, nejen na Vysočině, ale i ve zbylých krajích je tento podíl výrazně nižší. Pod hranicí republikového průměru (474 úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se nachází kraje s největšími českými městy. Kromě již zmiňované Prahy také Jihomoravský kraj (424 úrazů) a těsně i Středočeský kraj. Na Vysočině a v Jihočeském kraji je z celé republiky nejvyšší podíl pojištěnců v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, které je z hlediska úrazovosti dle statistik nejrizikovější. Na Vysočině představoval podíl pojištěnců v tomto odvětví 6 %, v Jihočeském kraji necelých 5 %. Hlavní město Praha vykazovalo 0,6% podíl a celorepubliková hodnota činila 2 %.

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou tedy do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Na tomto místě je opět nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy krajská příslušnost vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR, 1. pol. 2021 a 2022

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **velikosti podniku** se v 1. pol. 2022 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny událo v podnicích majících 100–249 zaměstnanců (644 případů v přepočtu na 100 tis. pojištěnců). Dále následovali zaměstnavatelé s 50–99 zaměstnanci, kteří vykazali 592 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců. Pro srovnání OSVČ zaznamenaly 141 takovýchto případů na 100 tis. pojištěnců.

4.6 Závěrečné shrnutí

- V 1. pol. 2022 bylo v Česku **nemocensky pojištěno** celkem **4 720 tis. osob**, tedy o 31,3 tis. více než před rokem. Meziročně nejvýrazněji vzrostl počet pojištěných zaměstnanců v oblasti Vzdělávání (o 13 tis.; tj. 3 %) a procentuálně v sekci ICT činnosti, kde se zvýšil počet pojištěnců o 4 %; resp. o 6 tis.
- Poprvé v desetileté historii bylo mezi pojištěnci více žen (50,2 %) než mužů (49,8 %). V 1. pol. 2022 se jednalo o 2 369 tis. žen a 2 351 tis. mužů. Ve Vzdělávání a ve Zdravotní a sociální péči bylo nemocensky pojištěných žen o 472 tis. více než mužů a představovaly téměř 80 % ze všech zaměstnanců.
- V 1. pol. tohoto roku bylo nahlášeno celkem **2 054 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti**. Meziročně jejich počet vzrostl téměř o 47 %, +655 tis. Částečně je nárůst způsoben z metodických důvodů, *podrobněji viz str. 18*.
- Výrazně **více neschopenek nahlásily ženy**. V 1. pol. 2022 to bylo 1 108 tis., což je o šestinu (162 tis.) případů více než kolik ve stejném období nahlásili muži (946 tis.).
- Srovnáme-li současný stav s obdobím před pandemií (tedy s 1. pol. 2019), počet **neschopenek pro nemoc** se více než **zdvojnásobil**. **U mužů** vzrostl o 125 % (+487 tis.), **u žen** o 121 % (+583 tis.). Za prvních 6 měsíců roku 2022 bylo nahlášeno 1 942 tis. případů pracovní neschopnosti pro nemoc, tedy více než za celý rok 2019.
- V březnu roku 2022 bylo vydáno více než 100 tis. neschopností pro karanténu či izolaci a lze říci, že 3 z 10 neschopenek byly v tomto měsíci vydány právě za tímto účelem. V březnu 2021 kompenzovala ztrátu příjmu kvůli karanténě či izolaci každá druhá neschopenka.
- V 1. pol. 2022 bylo stejně jako před rokem vystaveno 23 tis. neschopenek pro **pracovní úraz**. Došlo ke **40 smrtelným pracovním úrazům**, o jeden více než v 1. pol. 2021.
- V 1. pol. 2022 **na 100 pojištěnců** připadalo 43,5 nově hlášených **případů dočasné pracovní neschopnosti**. To je o 14 více než v 1. pol. 2021. Tento ukazatel vzrostl ve všech odvětvových sekcích. Nejvíce v oblasti **Vzdělávání**, a to o 33 případů na 100 pojištěnců, tedy o 138 %.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v **krajském srovnání** bylo hlášeno v Libereckém (54), Plzeňském a Královéhradeckém kraji (oba shodně 50). Podprůměrné hodnoty vykazovala Praha (33) a Jihomoravský kraj (43).
- Celkově strávili pojištěnci v 1. pol. 2022 **v pracovní neschopnosti 50 387 tis. dnů**, což je o 1 % méně než před rokem. V porovnání s 1. pol. 2019 došlo k nárůstu počtu prostonaných dnů o více než pětinu.
- **Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti** meziročně klesla ze 36,3 dne v 1. pol. 2021 na 24,5 dne v 1. pol. 2022. Jedná se o nejkratší dobu za posledních více než 20 let. Ve srovnání s 1. pol. 2020 poklesla průměrná délka trvání pracovní neschopnosti dokonce o 20 dní.
- **Ženy** strávily v pracovní neschopnosti v průměru na 1 případ 24,9 dne, muži 24,1 dne. Ženám se meziročně snížila průměrná délka pobytu v pracovní neschopnosti o necelých 14 dní, mužům o 10.
- Nejdelší doba pracovní neschopnosti (35 dnů) byla v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství a Ubytování, stravování a pohostinství (34). Nejkratší byla naopak ve Vzdělávání (16 dnů) a v ICT činnostech (17).
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** v 1. pol. 2022 dosáhlo hodnoty 5,9. V případě mužů činila hodnota 5,4 %, u žen 6,4 %. Průměrné procento se meziročně snížilo o 0,1 p. b.
- Během 1. pol. 2022 v České republice kvůli dočasné pracovní neschopnosti **denně na pracovištích chybělo 278 382 nemocensky pojištěných osob**, což bylo ve srovnání s 1. pol. roku 2019 o přibližně 50 tisíc (20 %) zaměstnanců více.
- Za 1. pol. 2022 bylo pojištěncům vyplaceno **nemocenské ve výši 17,7 mld. Kč**. Meziročně výdaje klesly o 0,7 mld. Kč, tj. o 4 %. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce v 1. pol. 2022 činily 3 740 Kč.